

Áætlun um aðgerðir vegna ofbeldis meðal barna og gegn börnum Stöðuskýrsla 2

Útgefandi:

Stjórnarráð Íslands

Áætlun um aðgerðir vegna ofbeldis meðal barna og gegn börnum. Stöðuskýrsla 2.

Febrúar 2026

Umbrot og textavinnsla: Stjórnarráð Íslands

Handrits- og prófarkalestur: Arinbjörn Sigurgeirsson

©2026 Stjórnarráð Íslands

Efnisyfirlit

1. Inngangur	7
1.1 Markmið og helstu niðurstöður.....	7
1.2 Breytingar frá síðustu stöðuskýrslu (mars 2025)	8
1.3 Lykilmælikvarðar og þróun þeirra	10
2. Tölulegar upplýsingar	13
2.1 Íslenska æskulýðsrannsóknin	13
2.1.1 Einelti í grunnskóla	13
2.1.2 Líkamsárásir í grunnskóla	13
2.1.3 Hnífaburður í grunnskóla	14
2.1.4 Kynferðisofbeldi yfir ævina.....	14
2.1.5 Heimilisofbeldi yfir ævina.....	15
2.1.6 Líðan í skóla	16
2.2 Gögn barnaverndarþjónustu.....	17
2.2.1 Tilkynningar til barnaverndarþjónustu 2024 og samanburður við 2023 og 2022	18
2.2.2 Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónusta á fyrstu níu mánuðum ársins 2025	20
2.2.3 Fjöldi barna í meðferðarúrræðum Barna- og fjölskyldustofu.....	20
2.2.4 Biðlisti í úrræði Barna- og fjölskyldustofu.....	22
2.3 Gögn lögreglu.....	22
2.3.1 Ítrekuð ofbeldisbrot ungmenna.....	22
2.3.2 Kynferðisbrot, börn yngri en 18 ára.....	24
2.3.3 Heimilisofbeldi, börn undir 18 ára aldri	24
2.3.4 Vopnaútköll sérsveitar ríkislögreglustjóra vegna barna	25
2.4 Nýjar áskoranir tengdar stafrænum birtingarmyndum ofbeldis	26
3. Framvinda aðgerða	28

3.1	Yfirlit yfir stöðu allra aðgerða.....	28
3.1.1	Auka þverfaglega nálgun í ofbeldismálum meðal og gegn börnum.....	28
3.1.2	Styðja við meðferðarúrræði Barna- og fjölskyldustofu (BOFS).....	29
3.1.3	Koma á verklagi fyrir ósakhæf börn og úrræðum fyrir börn sem beita alvarlegu ofbeldi.....	30
3.1.4	Endurskoða meðferð mála og úrræði fyrir sakhæf börn.....	31
3.1.5	Efla samfélagslögreglu.....	32
3.1.6	Auka viðbragð og sýnilega löggæslu.....	34
3.1.7	Auka eftirfylgni vegna brota barna og ungmenna.....	35
3.1.8	Innleiða svæðisbundið samráð um allt land.....	37
3.1.9	Efla stuðning Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu, við börn, foreldra og skóla (áður efla landsteymi Miðstöðvar menntunar- og skólaþjónustu sem styður við börn, foreldra og skóla).....	38
3.1.10	Setja á fót úrræði fyrir 16-17 ára ungmenni sem eru hvorki í vinnu né námi (NEET).....	40
3.1.11	Efla ungmennastarf í Breiðholti.....	42
3.1.12	Efla Flotann – flakkandi félagsmiðstöð.....	42
3.1.13	Auka fræðslu og forvarnir – samfélagsáttak.....	44
3.1.14	Virkja foreldrastarf í umhverfi barna.....	44
3.1.15	Alþjóðlegt samvinnuverkefni um sjálfbært samfélag.....	45
3.1.16	Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins.....	45
3.1.17	Útbúa leiðbeiningar fyrir heilbrigðisstarfsfólk til að bregðast við vegna limlestinga á kynfærum barna.....	46
3.1.18	Uppfæra og samræma verklag hjá öllum heilbrigðisstofnunum landsins í heilbrigðisþjónustu við börn sem eru þolendur ofbeldis.....	47
3.1.19	Útbúa fræðsluefni fyrir heilbrigðisstarfsfólk um rétt viðbrögð og verklag.....	48
3.1.20	Skýra samskipti barnaverndar og heilbrigðiskerfisins um afdrif mála hjá barnavernd.....	49
3.1.21	Samræma á landsvísu verklag við heilbrigðisþjónustu (skoðun og sýnatökur) þegar grunur er um að barn hafi orðið fyrir kynferðisofbeldi.....	49

3.1.22 Móta framtíðarsýn heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi (ofbeldismóttaka).....	50
3.1.23 Auka stuðning við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í öllum sveitarfélögum vegna farsældar	51
3.1.24 Styðja við innleiðingu framkvæmdaáætlunarinnar í barnavernd 2023-2027.....	52
3.1.25 Samhæfa aðgerðir gegn ofbeldi og móta stefnu til framtíðar.....	54

Myndaskrá

Mynd 1. Fjöldi og hlutfall barna sem voru grunuð um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.....	23
Mynd 2. Heildarfjöldi útkalla sérsveitar flokkað sem vopnamál, 2020-2024 og janúar - september 2025, fjöldi mála þar sem grunaður var undir 18 ára og fjöldi grunaðra í þeim málum. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.	26
Mynd 3. Þróun málafjölda barna hjá lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu frá 1. janúar 2023 – desember 2025, gerendur og þolendur. Heimild: Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu.	36

Töfluskrá

Tafla 1. Yfirlit yfir stöðu aðgerða og ábyrgðaraðila.....	10
Tafla 2. Skýring á táknum og merkingu lykilmælikvarða.....	10
Tafla 3. Yfirlit yfir stöðu og þróun lykilmælikvarða.....	12
Tafla 4. Reynsla barna af einelti, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	13
Tafla 5. Reynsla barna af líkamsárásum í grunnskóla, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	13
Tafla 6. Reynsla barna af vopnaburði í grunnskóla, óháð ástæðum, 2024 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	14
Tafla 7. Reynsla barna af kynferðisofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	15

Tafla 8. Reynsla barna af stafrænu ofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	15
Tafla 9. Reynsla barna af heimilisofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	16
Tafla 10. Hlutfall barna sem segist líða vel eða þökkalega vel í skólanum, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	16
Tafla 11. Hlutfall barna sem segist hafa fullorðinn einstakling í skóla til að tala við ef þau hafa áhyggjur eða líður illa, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.....	17
Tafla 12. Þróun tilkynninga til barnaverndarþjónustu og könnunar mála, 2022-2024. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.....	18
Tafla 13. Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónustu vegna barns sem beitir ofbeldi, 2019-2024. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.....	19
Tafla 14. Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónustu vegna barns sem verður fyrir ofbeldi, 2019-2024. Fyrir hvern undirflokk ofbeldis má sjá hve margar af tilkynningunum eru vegna ofbeldis af hendi náins aðila. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.....	20
Tafla 15. Fjöldi barna sem hóf meðferð á hverju ári, eftir kyni, janúar 2022 til nóvember 2025. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.....	21
Tafla 16. Fjöldi skipta sem börn komu í neyðarvistun Stuðla, eftir kyni, janúar 2022 til nóvember 2025. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.....	21
Tafla 17. Aldurskipting ungmenna sem voru grunuð um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.....	23
Tafla 18. Kynjaskipting ungmenna sem grunuð voru um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.....	24

1. Inngangur

Áhyggjur af ofbeldi meðal barna og gegn börnum urðu sérstaklega áberandi árið 2024, þegar þrjú börn létu lífið í manndrápsmálum og börn komu jafnframt við sögu sem sakborningar í alvarlegum líkamsárásum og manndrápsmáli. Á þessum tíma virtust birtingarmyndir ofbeldis breytast með auknum vopnaburði og dreifingu myndefnis af ofbeldisatvikum ásamt því að tilkynningum til barnaverndarþjónustu og lögreglu fjölgaði verulega.

Til að bregðast við þessum áskorunum samþykktu stjórnvöld í september 2024 heildstæða aðgerðaáætlun til tveggja ára, með áherslu á að draga úr ofbeldi, styrkja úrræði og samræma verklag milli kerfa. Aðgerðaáætlunin byggir á tillögum í eftirfarandi skýrslum:

- Aðgerðir gegn ofbeldi meðal barna
- Börn eru ekki litlir fullorðnir – framtíðarsýn í heilbrigðisþjónustu við börn sem þolendur ofbeldis
- Samræmd heilbrigðisþjónusta við börn sem eru þolendur kynferðisofbeldis

Einnig var horft til framkvæmdaáætlunar í barnavernd 2023-2027 við mótun aðgerða.

Aðgerðahópurinn, með fulltrúum ráðuneyta, stofnana og sveitarfélaga, ber ábyrgð á framkvæmd, samhæfingu og eftirfylgni með aðgerðunum. Hluti aðgerðanna var fjármagnaður með fjáráukalögum ársins 2024 og aðrir liðir með fjárlögum 2025.

Lagt hefur verið til hvernig fjármagna eigi aðgerðir áfram í fjárlagafrumvarpi ársins 2026.

Stöðuskýrsla, sú fyrsta, var birt í mars 2025 og stöðutökur voru í júní og október 2025. Þessari stöðuskýrslu nú er ætlað að leggja mat á áhrif aðgerðanna og framvindu þeirra á grundvelli þeirra markmiða og árangursmælikvarða sem samþykktir hafa verið.

1.1 Markmið og helstu niðurstöður

Markmið stöðuskýrslunnar er að gefa stjórnvöldum, hagaðilum og almenningi heildstæða yfirsýn yfir framvindu aðgerða, meta árangur innleiðingar og benda á hvar úrbóta er þörf. Jafnframt er markmiðið að efla gagnsæi og styðja við áframhaldandi þverfaglega samvinnu milli þeirra fjölmörgu aðila sem koma með beinum eða óbeinum hætti að framkvæmd aðgerðaáætlunarinnar.

Af 25 aðgerðum eru 3 sem er að fullu lokið, 2 í innleiðingu, 15 í virkri framkvæmd og 5 í undirbúningi. Þetta sýnir að innleiðingin er komin vel af stað þótt enn sé verk að vinna. Meðal helstu áfanga frá mars 2025 eru:

Flotinn nær til ungmenna. Flotinn, vettvangsstarf frístundastarfsfólks hefur komið á formlegu verklagi um samstarf milli sveitarfélaga á SV-horninu og fundar reglulega með samfélagslögreglu. Á hverri vakt hittir starfsfólk 35-150 ungmenni og sinnir þungum málum.

Samfélagslöggæsla eflid. Samfélagslögreglumenn hafa tekið til starfa hjá nær öllum lögregluembættunum, heimsækja skóla og vinna náið með

frístundastarfsfólki og barnaverndarþjónustum. Gefin hefur verið út handbók samfélagslöggæslu og fræðsluefni, mánaðarlegir samráðsfundir eru haldnir milli embætta og unnið er að nýju verklagi um skráningu verkefna í málaskrá lögreglunnar. Í fjárlögum 2026 eru 1.250 m.kr. til eflingar löggæslu sem munu meðal annars nýtast til samfélagslöggæslu og afbrotavarna.

Samræmt verklag vegna réttarlæknisfræðilegra skoðana. Samræmt verklag við veitingu heilbrigðisþjónustu, þegar grunur er um kynferðisofbeldi gegn börnum undir 12 ára aldri og nauðsyn er á réttarlæknisfræðilegri skoðun, er nú innleitt á landsvisu. Verklagið hefur verið kynnt öllum lögregluumdæmum, barnaverndarþjónustum og heilbrigðisstofnunum.

Miðstöð menntunar og skólaþjónustu bætir þjónustu við skóla. Unnið er að innleiðingu nýrra úrræða á borð við *Heillaspor* til að efla áfallamiðaða nálgun í skólasterfi, *Föruneysi barna* til að styðja við foreldrafærni og *MEMM-verkefnið* til að styðja betur við börn með fjölbreyttan bakgrunn. Fagráð eineltismála hefur verið flutt til stofnunarinnar og Landsteymi MMS hefur veitt úrlausn í fjölmörgum málum.

Leiðbeiningar vegna limlestinga á kynfærum barna. Verklag frá Landspítala og Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu um viðbrögð við limlestingum á kynfærum barna liggur fyrir og er aðgengilegt heilbrigðisstarfsfólki. Fræðsluefni er aðgengilegt á vef Þróunarmiðstöðvarinnar.

Svæðisbundið samráð. Samstarfsyfirlýsingar hafa verið undirritaðar í öllum níu lögregluembættum landsins og er því svæðisbundið samráð um afbrotavarnir formlega komið á um allt land.

Stuðningur við sveitarfélög. Úthlutað var tæpum 500 m.kr. til 15 verkefna hjá 14 sveitarfélögum til að styðja við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í þágu farsældar barna.

1.2 Breytingar frá síðustu stöðuskýrslu (mars 2025)

Aðgerðahópurinn hefur fundað mánaðarlega frá hausti 2024 og haldið utan um framvindu aðgerða með aðkomu stýrihóps ráðuneyta. Ekki var fundað í júlí vegna sumarleyfa.

Öll verkefni hafa verið sett af stað, þar af er þremur verkefnum lokið. Í þessari skýrslu er greint frá stöðu aðgerðanna með hliðsjón af eftirfarandi flokkun:

- Undirbúningur
- Í framkvæmd
- Innleiðing hafin
- Lokið

Samhæfing stofnana		
Aðgerð	Staða	Ábyrgðaraðili
Auka þverfaglega nálgun í ofbeldismálum meðal barna	Í framkvæmd	Mennta- og barnamálaráðuneytið (MRN) í samvinnu við dómsmálaráðuneytið (DMR), heilbrigðisráðuneytið (HRN), aðgerðahóp, farsældarráð, svæðisskrifstofur íþróttahreyfingarinnar og

		svæðisbundin samráð lögreglu og heilbrigðisstofnana
Innleiða svæðisbundið samráð um allt land	Í framkvæmd	Ríkislögreglustjóri (RLS), lögregluembættin
Móta framtíðarsýn í heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi - Ofbeldismóttaka á LSH	Innleiðing hafin	HRN í samvinnu við Landspítala (LSH). Verkefnastjóri frá LSH leiðir verkefnið
Samhæfa aðgerðir gegn ofbeldi og móta stefnu til framtíðar	Í framkvæmd	MRN í samvinnu við DMR, HRN, innviðaráðuneyti (IRN) og aðgerðahóp
Samræma á landsvísu verklag við heilbrigðisþjónustu við réttarlæknisfræðilegar skoðanir og sýnatökur þegar grunur er um að barn hafi orðið fyrir kynferðisofbeldi	Lokið	HRN, LSH og neyðarmóttaka LSH (NMÍ) í samvinnu við RLS og lögregluembættin
Skýra samskipti barnaverndar, lögreglu og heilbrigðisþjónustu um afdrif barnaverndarmála.	Í undirbúningi	HRN, MRN, heilbrigðisstofnanir, Barna- og fjölskyldustofa (BOFS), barnaverndarþjónustur
Uppfæra og samræma verklag hjá öllum heilbrigðisstofnunum landsins og móta framtíðarsýn í heilbrigðisþjónustu við börn sem eru þolendur ofbeldis	Í undirbúningi	HRN leiðir vinnu ásamt gæðastjórum heilbrigðisstofnana
Sérhæfð úrræði fyrir ofbeldishegðun		
Aðgerð	Staða	Ábyrgðaraðili
Auka eftirfylgni vegna brota barna	Í framkvæmd	Héraðssaksóknari, lögregluembættin
Endurskoða meðferð mála og úrræði fyrir sakhæf börn sem beita ofbeldi	Í undirbúningi	MRN í samstarfi við DMR, HRN, RLS, BOFS, og aðra hagaðila svo sem héraðssaksóknara, lögregluembættin og Fangelsismálastofnun
Koma upp verklagi fyrir ósakhæf börn og úrræði fyrir börn sem beita alvarlegu ofbeldi	Í framkvæmd	MRN í samstarfi við DMR, HRN, BOFS, RLS, Samband íslenskra sveitarfélaga og aðra hagaðila
Forvarnir og fræðsla		
Aðgerð	Staða	Ábyrgðaraðili
Alþjóðlegt samvinnuverkefni um sjálfbært samfélag	Í framkvæmd	Reykjavíkurborg, MRN
Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins	Í undirbúningi	HRN, skólahjúkrunarfræðingar hjá heilbrigðisstofnunum
Samfélagsáttak. Efla fræðslu og forvarnir meðal barna og foreldra	Í framkvæmd	Samband íslenskra sveitarfélaga, Heimili og skóli, Miðstöð menntunar og skólaþjónustu (MMS)
Útbúa fræðsluefni fyrir heilbrigðisstarfsfólk um rétt viðbrögð og verklag (forvörn)	Lokið	HRN, þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu (ÞÍH)
Útbúa leiðbeiningar fyrir heilbrigðisstarfsfólk til að bregðast við limlestingum á kynfærum barna (viðbragð)	Lokið	HRN, LSH
Meðferðarúrræði		
Aðgerð	Staða	Ábyrgðaraðili
Styðja við meðferðarúrræði BOFS	Í framkvæmd	MRN, BOFS

Auka stuðning við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í öllum sveitarfélögum vegna farsældar barna	Í framkvæmd	MRN, sveitarfélög
Styðja við innleiðingu framkvæmdaáætlunarinnar í barnavernd 2023-2027	Innleiðing hafin	MRN, BOFS
Samfélagsleg úrræði		
Aðgerð	Staða	Ábyrgðaraðili
Auka viðbragð og sýnileika löggæslu	Í framkvæmd	RLS, lögregluembættin
Efla faglegt bakland skólasamfélags/Landsteymis MMS	Í framkvæmd	MMS
Efla samfélagslögreglu	Í framkvæmd	Lögregluembættin
Efla starfsemi Flotans, flakkandi félagsmiðstöð	Í framkvæmd	Reykjavíkurborg, nágrannasveitarfélög
Efla ungmennastarf í Breiðholti	Í framkvæmd	Reykjavíkurborg
Setja á fót úrræði fyrir ungmenni 16-17 (NEET)	Í undirbúningi	RLS, MMS, BOFS, Geðheilsumiðstöð barna
Virkja foreldrastarf í ytra umhverfi barna	Í framkvæmd	Saman hópurinn

Tafla 1. Yfirlit yfir stöðu aðgerða og ábyrgðaraðila.

1.3 Lykilmælikvarðar og þróun þeirra

Mikil vinna hefur farið í að afla gagna í samræmi við þá lykilmælikvarða sem voru ákveðnir í upphafi vinnunnar. Þó margt hafi þróast til betri vegar þegar kemur að gögnum um ofbeldi, meðal og gegn börnum, er enn skortur á gögnum fyrir ýmsa mælikvarða.

Merkingar um stöðu eru eftirfarandi:

Tákn	Merking
↑	Aukning/fjölgun
↓	Minnkun/fækkun
→	Óbreytt
+	Mælikvarði ekki enn til eða gögn vantar

Tafla 2. Skýring á táknum og merkingu lykilmælikvarða.

Staða árangursmælikvarða	
Tíðni ofbeldis meðal barna	Mælingar á tíðni ofbeldis gegn börnum og stöðu þeirra barna sem hafa orðið fyrir ofbeldi: - heimilisofbeldi og kynferðisbrot ↓ - einelti ↑ - stafrænt ofbeldi ↓ Tíðni ofbeldis og vopnaburðar í grunnskólum, félagsmiðstöðvum og ungmennahúsum¹: Líkamsárásir í grunnskóla 6. bekkur ↑ 10. bekkur ↓ Vopnaburður í grunnskóla ↓ Tíðni ofbeldis og vopnaburðar í félagsmiðstöðvum og ungmennahúsum +
Tilkynningar til barnaverndarþjónusta	Þróun tilkynninga um áhættuhegðun barna ↑ Ítrekunartíðni mála ↑ Biðlistar eftir úrræðum hjá Barna- og fjölskyldustofu ↓ Þróun tilkynninga um ofbeldi gegn börnum ↑ Fjöldi beiðna um nálgunarbann og eða brottvísun af heimili vegna barns +
Mál tilkynnt til lögreglu	Fjöldi tilkynninga um áhættuhegðun og ofbeldisbrot barna ↑ Ítrekunartíðni brota + Afdrif mála í réttarkerfinu + Hlutfall vopnaútkalla sérsveitar ríkislögreglustjóra þar sem börn koma við sögu ↓ Þróun tilkynninga um ofbeldi gegn börnum ↑ Fjöldi beiðna um nálgunarbann og eða brottvísun af heimili vegna barns +
Tilkynningar og mál hjá heilbrigðisþjónustu	Tilkynningar frá heilbrigðiskerfi til barnaverndar vegna barna sem eru þolendur og eða gerendur ofbeldis og leita til heilbrigðisþjónustu (á heilsugæslu eða bráðamóttöku) + Alvarleiki tilkynninga úr heilbrigðiskerfi til barnaverndar (með tilliti til hvort mál fari í könnun eða ekki) +

	Fjöldi barna í réttarlæknisfræðilega skoðun + Þjónustubörf í geðheilbrigðiskerfinu í kjölfar jákvæðrar skimunar fyrir ofbeldi í grunnskólum +
Reynsla og upplifun barna og þjónustuveitenda af þjónustu	Mæling á reynslu og upplifun barna og þjónustuveitenda af þjónustu: • Líður vel í grunnskóla ↑ • Getur leitað til trausts fullorðins í grunnskóla ↑

Tafla 3. Yfirlit yfir stöðu og þróun lykmælikvarða.

2. Tölulegar upplýsingar

2.1 Íslenska æskulýðsrannsóknin

Niðurstöður Íslensku æskulýðsrannsóknarinnar í grunnskólum 2025 voru kynntar í nóvember 2025. Í eftirfarandi samantekt eru dregnar fram helstu tölulegar niðurstöður rannsóknarinnar um afmörkuð viðfangsefni, meðal annars einelti, ofbeldi og líðan í skóla, og þær bornar saman við fyrri mælingar eftir því sem við á. Allar tölur eru fengnar úr Íslensku æskulýðsrannsókninni nema annað sé tekið fram.

2.1.1 Einelti í grunnskóla

Meðal helstu niðurstaðna Íslensku æskulýðsrannsóknarinnar 2025 er aukning á einelti meðal drengja í 6. bekk. Einelti er áfram mest á miðstigi, en dregur úr samkvæmt mælingum í efri bekkjum. Þegar bakgrunnsbreytur eru skoðaðar kemur fram að börn með erlendan uppruna eru bæði líklegri til að vera þolendur og gerendur eineltis.

Bekkur	2022	2025	Hlutfallsleg breyting
6. bekkur	10%	13%	↑ 30%
8. bekkur	7%	6%	↓ 14%
10. bekkur	6%	4%	↓ 33%

Tafla 4. Reynsla barna af einelti, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.1.2 Líkamsárásir í grunnskóla

Í Íslensku æskulýðsrannsókninni 2025 er nemandi spurður hversu oft hann hefur lent í að einhver hafi ráðist á eða lamið hann á síðustu 12 mánuðum. Þegar skoðað er hlutfall þeirra sem svara 1x-4x eða oftar kemur fram aukning í 6. bekk árið 2025 en færri svara spurningunni játandi í 8. og 10. bekk.

Þegar svörin eru skoðuð eftir kynjum, er meginskýringin á aukningunni drengir í 6. bekk, þar sem 56% svöruðu spurningunni játandi árið 2025, en 47% árið 2022.

Bekkur	2022	2025	Hlutfallsleg breyting
6. bekkur	40%	44%	↑ 10%
8. bekkur	24%	23%	↓ 4%
10. bekkur	16%	14%	↓ 13%

Tafla 5. Reynsla barna af líkamsárásum í grunnskóla, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.1.3 Hnífaburður í grunnskóla

Lágt hlutfall barna, heilt yfir í könnuninni, svarar játandi að hafa komið með hníf í skólann af einhverri ástæðu, eða um 2% í 9.-10. bekk og um 1% í 8. bekk. Drengir voru líklegri en stúlkur til að koma með hníf.

Hlutfallið lækkar á milli áráanna 2024 og 2025.

Bekkur	2024	2025	Hlutfallsleg breyting
8. bekkur	3%	1%	↓ 67%
9. bekkur	3%	2%	↓ 33%
10. bekkur	4%	2%	↓ 50%

Tafla 6. Reynsla barna af vopnaburði í grunnskóla, óháð ástæðum, 2024 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.1.4 Kynferðisofbeldi yfir ævina

Jákvæða þróun má sjá í niðurstöðum könnunarinnar um kynferðisofbeldi. Á sama tíma fjölgaði tilkynningum til lögreglu um kynferðisbrot gegn börnum um 18% miðað við meðaltal síðustu þriggja ára.

Lægra hlutfall nemenda árið 2025 en árið 2023 greinir frá því að fullorðinn og eða aðili 5 árum eldri hafi reynt að hafa við þau munnmök eða samfarir. Hlutfallið var 2% árið 2025 samanborið við 4% árið 2023. Um 10% nemenda í 10. bekk hafa yfir ævina orðið fyrir því að þau eru snert eða káfað á þeim á kynferðislegan hátt, af einstaklingi sem var 5 árum eldri eða fullorðinn. Mun hærri hlutfall stúlkna greinir frá því að hafa orðið fyrir slíku, eða 14% á móti 5% drengja. Þá segir sama hlutfall nemenda í 10. bekk bæði árin, 3%, að fullorðinn hafi haft kynferðismök við þau.

Hlutfall þeirra lækkar, sem segja að annar unglingur hafi haft kynferðismök við þau, gegn vilja þeirra.

	2023	2025	Hlutfallsleg breyting
Fullorðinn eða 5 árum eldri reynt að hafa munnmök eða samfarir			
8. bekkur	4%	2%	↓ 50%
10. bekkur	6%	5%	↓ 17%
Fullorðinn haft kynferðismök			

8. bekkur	2%	1%	↓ 50%
10. bekkur	3%	3%	→0%
Annar unglingur haft kynferðismök gegn vilja			
8. bekkur	6%	4%	↓ 33%
10. bekkur	10%	8%	↓ 20%

Tafla 7. Reynsla barna af kynferðisofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

Hlutfall þeirra barna sem segjast hafa fengið óumbeðin klámfengin skilaboð fer einnig lækkandi milli 2023 og 2025. Hlutfallið er þó enn hátt.

Fengið óumbeðin klámfengin skilaboð um ævina			
	2023	2025	Hlutfallsleg breyting
8. bekkur	28%	21%	↓ 25%
10. bekkur	46%	38%	↓ 17%

Tafla 8. Reynsla barna af stafrænu ofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.1.5 Heimilisofbeldi yfir ævina

Um 10% barna upplifa ofbeldi á heimili miðað við niðurstöður könnunarinnar, hafa annað hvort orðið fyrir því sjálf eða verið vitni að ofbeldi. Hlutfallið lækkar

á milli 2023 og 2025, hvort sem litið er til spurninga um hvort barn hafi orðið beint fyrir heimilisofbeldi eða orðið vitni að slíku gegn foreldri.²

Á sama tíma fjölgar börnum sem skráð eru sem áráðarpolar í málaskrá lögreglu.³

Bekkur	2023	2025	Hlutfallsleg breyting
Orðið beint fyrir ofbeldi			
8. bekkur	8%	7%	↓ 13%
10. bekkur	11%	10%	↓ 9%
Orðið vitni að ofbeldi gegn foreldri			
8. bekkur	9%	7%	↓ 22%
10. bekkur	11%	9%	↓ 18%

Tafla 9. Reynsla barna af heimilisofbeldi, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.1.6 Líðan í skóla

Mikilvægur þáttur í forvörnum meðal barna er líðan í skóla og að þau hafi traustan fullorðinn einstakling sem þau geta leitað til. Í rannsókn Íslensku æskulýðsrannsóknarinnar 2025 er spurt hvernig börnunum líkar í skólanum.

Yfirleitt líður nemendum vel í skólanum, en hér má sjá svör þeirra sem segjast líða mjög vel í skólanum eða þokkalega vel í skólanum.

Bekkur	2022	2025	Hlutfallsleg breyting
6. bekkur	85%	86%	↑1%
8. bekkur	79%	85%	↑8%
10. bekkur	83%	87%	↑5%

Tafla 10. Hlutfall barna sem segist líða vel eða þokkalega vel í skólanum, 2022 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

² Ragný Þóra Guðjohnsen, Hans Haraldsson og Unnar Geirdal Arason. (2025). Íslenska æskulýðsrannsóknin. Landsskýrsla. Farsældarvísar grunnskóla vorönn 2025. Sótt af https://iae.is/wp-content/uploads/2025/09/Landsskyrsla_grnsk25.pdf

³ Ríkislögreglustjóri. (2025). Heimilisofbeldi – aðilar yngri en 18 ára 2015 til og með sept. 2025. Gagnavísindadeild. Óbirt gögn.

Um 5-7% nemenda segjast líða illa í frímínútum og var árið 2025 hæsta hlutfallið, 7% hjá drengjum, í 6. og 7. bekk.

Þegar spurt er hvort nemandi hafi einhvern fullorðinn starfsmann í skóla sem honum finnst gott að tala við, þegar hann hefur áhyggjur eða líður illa, (til dæmis kennari, deildarstjóri, námsráðgjafi, gangavörður eða skólahjúkrunarfræðingur), þá svara 39-53% nemenda spurningunni játandi. Hlutfallið hefur farið hækkandi frá 2023, nema í 10. bekk þar sem það stendur í stað.

Bekkur	2023	2025	Hlutfallsleg breyting
6. bekkur	48%	53%	↑10%
8. bekkur	35%	39%	↑11%
10. bekkur	41%	41%	→0%

Tafla 11. Hlutfall barna sem segist hafa fullorðinn einstakling í skóla til að tala við ef þau hafa áhyggjur eða líður illa, 2023 og 2025. Heimild: Íslenska æskulýðsrannsóknin.

2.2 Gögn barnaverndarþjónustu

Barna- og fjölskyldustofa (BOFS) safnar upplýsingum frá barnaverndarþjónustum sveitarfélaga, um fjölda tilkynninga.

Notast er við skilgreiningar- og flokkunarkerfi í barnavernd sem BOFS hefur umsjón með⁴. Efnisflokkar tilkynninga eru; vanræksla gegn barni, barn beitt ofbeldi, áhættuhegðun barns og heilsa eða líf ófædds barns er í hættu. Einnig eru undirflokkar undir efnisflokkum tilkynninga, en heimilt er að merkja við fleiri en einn undirflokk ef við á.

- **Vanræksla.** Undir *vanrækslu* fellur líkamleg vanræksla, vanræksla varðandi umsjón og eftirlit, þar með talið vegna áfengis- og fíkniefnaneyslu foreldra, vanræksla varðandi nám og tilfinningaleg vanræksla.
- **Ofbeldi gegn barni.** Undir *ofbeldi gegn barni* fellur tilfinningalegt ofbeldi, þar með talið að barn verði vitni að ofbeldi milli náinna aðila, líkamlegt ofbeldi, þar með talið að barn verði fyrir ofbeldi af hálfu náins aðila, kynferðisofbeldi og að barn verði fyrir stafrænu kynferðisofbeldi.
- **Áhættuhegðun barns.** Undir *áhættuhegðun barns* fellur neysla barns á skaðlegum efnum, barn sýnir sjálf skaðandi hegðun, barn kemur sér

⁴ Barna- og fjölskyldustofa. (e.d.). Skilgreininga- og flokkunarkerfi í barnavernd: Sótt af <https://island.is/handbaekur/skilgreininga-og-flokkunarkerfi-i-barnavernd>

undan forsjá, afbrot barns, barn beitir ofbeldi, og námsástundun og eða hegðun barns í skóla er ábótavant.

2.2.1 Tilkynningar til barnaverndarþjónustu 2024 og samanburður við 2023 og 2022

Heildarfjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónustu, óháð ástæðu, var 16.751 árið 2024, sem nemur um 22% aukningu á tímabilinu 2022-2024. Tilkynningar um börn voru alls 12.658 árið 2024, og fjölgaði um 17% á sama tímabili, sem er heldur minni aukning en í heildarfjölda tilkynninga. Hlutfall barna á hverja tilkynningu lækkaði úr tæpum 79% árið 2022 í tæp 76% árið 2024, sem þýðir að fleiri tilkynningar berast að meðaltali um hvert barn. Jafnframt lækkaði hlutfall barna þar sem ákveðið var að hefja könnun úr tæpum 65% í tæp 58%. Hlutfall nýrra kannana á tímabilinu lækkaði einnig úr rúmlega 33% í tæp 28%.

	2022	2023	2024
Fjöldi barna tilkynnt til barnaverndarþjónustu	10.781	11.754	12.658
Fjöldi tilkynninga	13.694	15.240	16.751
Hlutfall: Fjöldi barna/fjöldi tilkynninga	78,7%	77,1%	75,6%
Hlutfall barna þar sem ákveðið var að hefja könnun	64,7%	60,6%	57,5%
Þar af nýjar kannanir	33,1%	31,3%	27,6%

Tafla 12. Þróun tilkynninga til barnaverndarþjónustu og könnunar mála, 2022-2024. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.

Tilkynningum vegna áhættuhegðunar fjölgaði um 14,5% árið 2024 samanborið við árið 2023. Mest fjölgaði tilkynningum um neyslu barns á vímuefnum og öðrum efnum sem hafa skaðleg áhrif á heilsu þess og velferð, en slíkum tilkynningum fjölgaði um tæplega 60%. Fjölgunin varðar bæði stúlkur og drengi. Einnig fjölgaði tilkynningum um að barn komi sér undan forsjá um rúmlega 30%, og varða þær tilkynningar oftast stúlkur en drengi. Tilkynningum vegna afbrota fjölgaði einnig milli ára, um 8%, og tilkynningum vegna barns sem beitir ofbeldi fjölgaði um 21,9%. Flestar tilkynningar vegna afbrota og ofbeldis voru vegna drengja, 82,6%.

Tilkynningar sem bárust barnaverndarþjónustum vegna barns sem beitir ofbeldi fjölgaði úr 1.072 árið 2023, í 1.307 árið 2024, sem er 21,9% aukning á milli ára⁵.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Barn beitir ofbeldi	623	742	879	952	1.072	1.307

Tafla 13. Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónustu vegna barns sem beitir ofbeldi, 2019-2024. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.

Tilkynningum vegna ofbeldis gegn börnum fjölgaði um 6,5% árið 2024 miðað við árið á undan. Tilkynningum fjölgaði í öllum undirflokkum ofbeldis nema í tilvikum kynferðisofbeldis, þar sem tilkynningum fækkaði um 6,2% milli ára. Mest fjölgaði tilkynningum vegna líkamlegs ofbeldis en slíkar tilkynningar voru 19,8% fleiri árið 2024 en árið 2023. Það er heldur minni aukning en á milli áranna 2022 og 2023. Í 25,8% tilvika voru slíkar tilkynningar á árinu 2024 vegna ofbeldis af hendi náins aðila.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Barn verður fyrir ofbeldi – heild	2.990	3.765	3.827	3.735	3.896	4.151
Tilfinningalegt ofbeldi	1.905	2.448	2.245	2.030 ⁶	2.270	2.318
Af hendi náins aðila	908	1.167	1.171	849	891	757
Líkamlegt ofbeldi	681	906	965	1.083	1.214	1.454
Af hendi náins aðila	-	-	-	337	369	375
Kynferðislegt ofbeldi	475	515	720	693	625	586
Af hendi náins aðila	-	-	-	197	88	109

⁵ Barna- og fjölskyldustofa. (e.d.). Samanburðarskýrslur. Sótt af https://assets.ctfassets.net/8k0h54kbe6bj/6sKRLr1X4pe8BnHGibXOJm/3ed2ca71ba6dec8bf879457a16f594b3/Samanbur%C3%83_ur_a%C3%8C_fjo%C3%8C_lda_tilkynninga_til_barnaverndar%C3%83_jo%C3%8C_nusta_a%C3%8C_a%C3%8C_runum_2022-2024.pdf

⁶ Árið 2022 varð breyting á orðanotkun þar sem vikið var frá því að vísa til heimilisofbeldis þegar börn urðu vitni að ofbeldi af hálfu náins aðila og er nú vísað til tilfinningalegs ofbeldis af hálfu náins aðila.

Stafrænt kynferðisofbeldi	-	-	-	62	52	55
---------------------------	---	---	---	----	----	----

Tafla 14. Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónustu vegna barns sem verður fyrir ofbeldi, 2019-2024. Fyrir hvern undirflokk ofbeldis má sjá hve margar af tilkynningunum eru vegna ofbeldis af hendi náins aðila. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.

Flestar tilkynningar bárust frá lögreglu, eða 39,7% tilkynninga á árinu 2024, sem er hærra hlutfall en árin tvö á undan. Tilkynningum frá skólum og heilbrigðiskerfinu hélt áfram að fjölga, frá skólum um 9,2% og 3,4% frá heilbrigðiskerfinu.

2.2.2 Fjöldi tilkynninga til barnaverndarþjónusta á fyrstu níu mánuðum ársins 2025

Gefin hefur verið út samantekt á fjölda tilkynninga til barnaverndarþjónustu á fyrstu níu mánuðum ársins 2025, í samanburði við tvö undangengin ár.

Þar má sjá að tilkynningum vegna ofbeldis gegn börnum heldur áfram að fjölga, sem og tilkynningum vegna áhættuhegðunar barna, þar á meðal tilkynningum um barn sem beitir ofbeldi. Tilkynningum vegna barns sem beitir ofbeldi fjölgaði úr 933 á fyrstu níu mánuðum ársins 2024 í 1.112 á sama tímabili ársins 2025, sem jafngildir 19,2% aukningu milli þessara árshluta.

Tilkynningum vegna ofbeldis gegn börnum fjölgaði úr 2.972 á fyrstu níu mánuðum ársins 2024 í 3.541 miðað við sama tímabil 2025, sem er fjölgun um 19,1%, en fjölgunina má helst sjá í undirflokknum tilfinningalegt ofbeldi⁷.

2.2.3 Fjöldi barna í meðferðarúrræðum Barna- og fjölskyldustofu

Teknar hafa verið saman upplýsingar um fjölda barna í eftirfarandi meðferðarúrræðum BOFS: MST, meðferðardeild Stuðla (síðar Blönduhlíð). Framhaldsmeðferð – Lækjarbakki og Bjargey. Tölurnar ná yfir tímabilið frá janúar 2022 til nóvember 2025. Tekið skal fram að upplýsingarnar ná yfir heildarhópinn, en ekki er unnt að greina sérstaklega þann hóp barna sem varð fyrir eða beitti ofbeldi.

Á tímabilinu janúar 2022 til nóvember 2025 var heildarfjöldi barna sem nýtti sér meðferðarúrræði BOFS alls 441, þar af 208 stúlkur, 231 drengur og 2 stálp. Ekkert barn er talið oftari en einu sinni á tímabilinu.

⁷ Barna- og fjölskyldustofa. (2025). Tilkynningum vegna ofbeldis og áhættuhegðunar fjölga á fyrstu níu mánuðum ársins 2025. Sótt af <https://island.is/s/bofs/frett/tilkynningum-vegna-ofbeldis-og-ahættuhegðunar-fjoelgar-a-fyrstu-niu-manudum>

	2022	2023	2024	2025
Stúlkur	54	78	62	48
Drengir	66	69	76	55
Stálp	1	1	0	0
Alls	121	148	138	103

Tafla 15. Fjöldi barna sem hóf meðferð á hverju ári, eftir kyni, janúar 2022 til nóvember 2025.⁸
Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.

Af þessum börnum fóru 368 þeirra, rúmlega 83%, aðeins í eitt meðferðarúrræði. 45 börn eða rúmlega 10% fóru í tvær meðferðir og 28 börn eða rúmlega 6% fóru í 3-5 meðferðir á tímabilinu.

Flest barnanna, tæplega 77%, fóru í MST meðferð, 15% fóru á meðferðardeild Stuðla (síðar Blönduhlíð) og rúmlega 8% fóru í framhaldsmeðferð. Ef talin eru með börn sem komu í neyðarvistun Stuðla, sem er bráðaúrræði fyrir börn á aldrinum 12 til 18 ára, þá komu samtals 510 einstaklingar í ofangreind meðferðarúrræði BOFS, á tímabilinu janúar 2022 til nóvember 2025.

Ef aðeins neyðarvistun Stuðla er skoðuð á tímabilinu janúar 2022 til nóvember 2025 komu alls 193 einstaklingar í neyðarvistunina, þar af 115 drengir og 78 stúlkur. Meðaltal vista á þessu tímabili eru fjórar en fjöldi skipta er frá einu og upp í 31 skipti. Tæpur helmingur barnanna, 46%, kom í eitt skipti og rúmur helmingur, 54%, kom tvisvar eða oftar.

	1x	2x	3x	4x	Á bilinu 5-10x	11x+	Alls
Stúlka	35	10	5	11	10	7	78
Drengur	54	20	7	4	14	16	115
Alls	89	30	12	15	24	23	193

Tafla 16. Fjöldi skipta sem börn komu í neyðarvistun Stuðla, eftir kyni, janúar 2022 til nóvember 2025. Heimild: Barna- og fjölskyldustofa.

⁸ Hvert barn er talið einu sinni á ári, óháð því hvort það hafi farið í fleiri en eina meðferð innan sama árs. Ef barn lauk meðferð og hóf nýja meðferð á næsta ári, er það talið á báðum árum. Samanlagður fjöldi fyrir árin í töflu er því hærri en fjöldi barna á tímabilinu í heild (510 samanborið við 441 barn)

2.2.4 Biðlisti í úrræði Barna- og fjölskyldustofu

Umtalsverð breyting hefur orðið á biðlistum í meðferðarúrræðum BOFS frá árinu 2023. Í lok ársins 2023 hafði fjöldi barna á biðlista aldrei verið meiri og biðtími eftir úrræði að jafnaði fjórir til sex mánuðir. Undir lok ársins 2025 var hins vegar lítið um að börn væru á biðlista eftir þjónustu, ef frá er talið Barnahús.

Um miðjan desember 2025 var ekkert barn á bið eftir meðferð hjá Bjargey, Blönduhlíð, meðferðardeild Stuðla eða á Stuðningsheimili Blönduhlíðar. Áætlað var að þrjú börn myndu hefja MST meðferð að loknu jólaleyfi. Eins og stendur er enginn eiginlegur biðlisti í SÓK (sálfræðiþjónustu fyrir börn vegna óviðeigandi kynhegðunar) en tvær umsóknir bárust í seinni hluta nóvember 2025 og höfðu þau börn ekki hafið meðferð í byrjun desember.

Í byrjun desember 2025 voru 29 börn á biðlista eftir meðferðarviðtölum í Barnahúsi í flokki 1 og 11 börn í flokki 2. Í flokk 1 falla mál sem eru talin alvarlegri þau eru sett í forgang og biðtíminn er styttri.

Einnig voru sex börn á biðlista eftir fjölskyldumiðaðri hugrænni atferlismeðferð, FM-HAM (e. Combined parent-child cognitive behavioral therapy) í Barnahúsi.

2.3 Gögn lögreglu

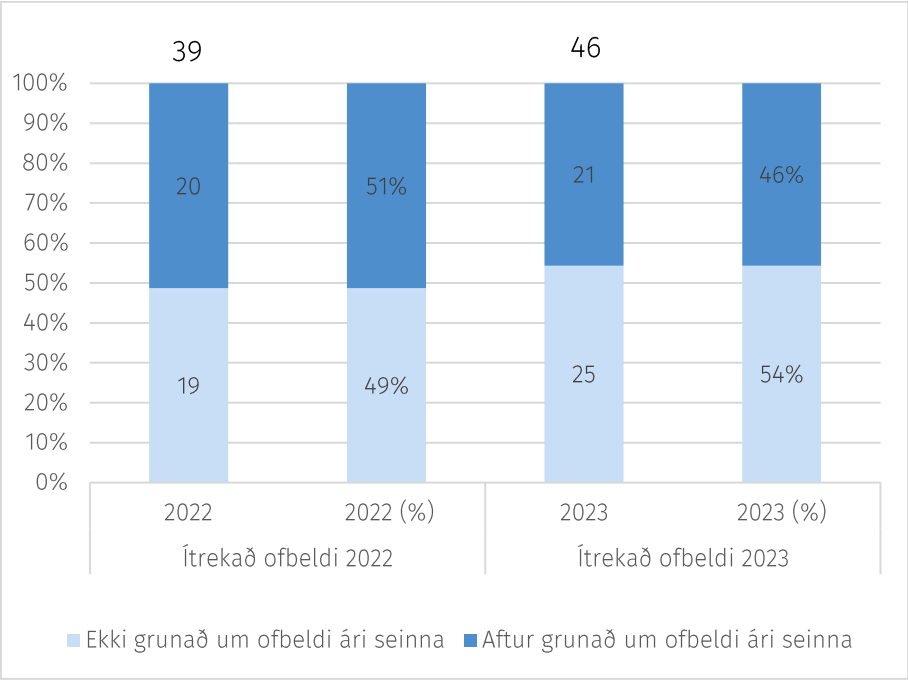
Enn er óljóst um fjölda manndrápsmála árið 2025 þar sem nokkur mál eru enn til rannsóknar, en enginn grunaðra eða þolenda í þessum málum er undir 18 ára aldri.

2.3.1 Ítrekuð ofbeldisbrot ungmenna

Í skýrslu greiningardeildar ríkislögreglustjóra frá júní 2024, *ofbeldi barna – staðan og áskoranir*, kemur fram að heilt yfir hafi ofbeldisbrotum barna fækkað á íbúa frá árinu 2007, en byrjað að fjölga aftur árið 2015 og fram til ársins 2023. Þannig voru brotin svipuð að fjölda þegar tekið er tillit til íbúafjölda árið 2007 og síðustu ár. Í skýrslunni koma jafnframt vísbendingar um að ítrekuð ofbeldisbrot séu algengari en áður og að fjölgun hafi orðið í ofbeldisbrotum hjá yngri börnum, það er aldurshópnum 13-15 ára. Það sem þótti helst markvert var að þegar horft var til alvarlegra ofbeldisbrota, meiriháttar og eða stórfelldra líkamsárása, hafði þeim fjölgað meðal ungmenna og aldrei verið fleiri.

Á grundvelli þessa kannaði gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra hversu mörg ungmenni undir 18 ára aldri voru grunuð um ítrekuð ofbeldisbrot á einu ári og hvort þau voru aftur grunuð um ofbeldisbrot ári seinna. Greiningin náði til áranna 2022 og 2023.

Fjöldi ungmenna undir 18 ára aldri sem höfðu ítrekað komið við sögu lögreglu og voru grunuð um ofbeldisbrot (brot sem varða ofbeldisbrot „manndráp og líkamsmeiðingar“ samkvæmt almennum hegningarlögum nr. 19/1940) var 39 árið 2022. Þegar skoðað var hversu mörg þeirra komu aftur við sögu hjá lögreglu ári síðar kom í ljós að 51% þeirra komu aftur fyrir í gögnum lögreglu vegna gruns um ofbeldi ári síðar (eða 20 ungmenni). Fjöldi ungmenna undir 18 ára aldri sem höfðu ítrekað komið við sögu lögreglu árið 2023 voru fleiri en árið á undan, eða 46 talsins. Hlutfallið var aðeins lægra þegar skoðuð voru ungmenni sem grunuð voru um ítrekuð ofbeldisbrot árið 2023, og hvort þau voru grunuð um ofbeldisbrot ári seinna, eða 46%. Hluti hópsins var þá orðinn 18 ára.

Mynd 1. Fjöldi og hlutfall barna sem voru grunuð um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.

	Aftur 2023	Hlutfall	Aftur 2024	Hlutfall
Þar af undir 18	16	80%	17	81%
Þar af orðinn 18	4	20%	4	19%
Fjöldi	20	100%	21	100%

Tafla 17. Aldurskipting ungmenna sem voru grunuð um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.

Meginþorri grunaðra var karlkyns, þó hlutfall kvenkyns sakborninga hafi hækkað árið 2024.⁹

⁹ Ríkislögreglustjóri. (2025). Samantekt um ítrekuð ofbeldisbrot og framhalds ofbeldishegðun, skv. gögnum lögreglu. Gagnavísindadeild. Óbirt gögn.

	Aftur 2023	Hlutfall	Aftur 2024	Hlutfall
Drengir	19	95%	17	81%
Stúlkur	1	5%	4	19%
Samtals	20	100%	21	100%

Tafla 18. Kynjaskipting ungmenna sem grunuð voru um ítrekuð brot ári eftir fyrri brot, 2022 og 2023. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.

2.3.2 Kynferðisbrot, börn yngri en 18 ára

Samkvæmt skýrslu ríkislögreglustjóra um kynferðisbrot árið 2025 voru alls 629 kynferðisbrot tilkynnt, sem er 13% aukning frá árinu 2024. Þar af voru um 133 tilkynningar um kynferðisbrot gegn börnum og samanborið við meðaltal síðustu þriggja ára var um 18% fjölgun slíkra mála. Tilkynningar um barnaníð voru 51 talsins, sem er 53% fjölgun samanborið við meðaltal síðustu þriggja ára.

Um 46% brotþola í öllum tilkynntum kynferðisbrotum voru yngri en 18 ára en 12% grunaðra voru undir 18 ára aldri. Í nauðgunarbrotum var hlutfall brotþola undir 18 ára aldri 30% og hlutfall grunaðra undir 18 ára 12%, líkt og þegar öll kynferðisbrot eru skoðuð.

Þótt tilkynningum um kynferðisbrot gegn börnum hafi fjölgað er vert að hafa í huga að einstök umfangsmikil mál, þar sem sami aðili er grunaður um brot gegn mörgum börnum, geta haft veruleg áhrif á tölfræðilegar breytingar milli ára¹⁰.

2.3.3 Heimilisofbeldi, börn undir 18 ára aldri

Algengast er að börn komi við sögu hjá lögreglu í ofbeldisbrotum sem skilgreind eru sem heimilisofbeldi, eða ofbeldi milli skyldra og tengdra, óháð staðsetningu.

Á landsvísu bárust lögreglu 2.485 tilkynningar um heimilisofbeldi árið 2025, sem er tæplega 3% fjölgun frá árinu 2024. Tilkynningum um ofbeldi foreldris gegn barni, óháð aldri barns, fjölgaði úr 142 tilvikum árið 2024 í 160 árið 2025. Tilkynningum um ofbeldi barns gegn foreldri fækkaði hins vegar úr 190 í 180 milli ára.

Árið 2025 voru 150 börn yngri en 18 ára skráð sem árásarþolar í heimilisofbeldismálum, samanborið við 106 á sama tímabili árið 2024. Það nemur um 42% aukningu milli ára, en hluti skýringarinnar gæti verið markvissari skráning hjá lögreglu. Börn sem skráð voru sem árásaraðilar voru 70 á tímabilinu, samanborið við 61 árið áður, sem er um 15% aukning.

¹⁰ Ríkislögreglustjóri. (2026). Oftar tilkynnt um kynferðisbrot gegn börnum. Sótt af <https://island.is/s/logreglan/frett/oftar-tilkynnt-um-kynferdisbrot-gegn-boernum>

Meðalaldur árásarpóla árið 2025 var 11,4 ár. Kynjahlutfall árásarpóla var nokkuð jafnt; 53% voru drengir og 47% stúlkur.

Árásaraðilar voru oftast á unglingsaldri og var meðalaldur þeirra um 14 ár. Um 70% þeirra voru drengir og 30% stúlkur¹¹.

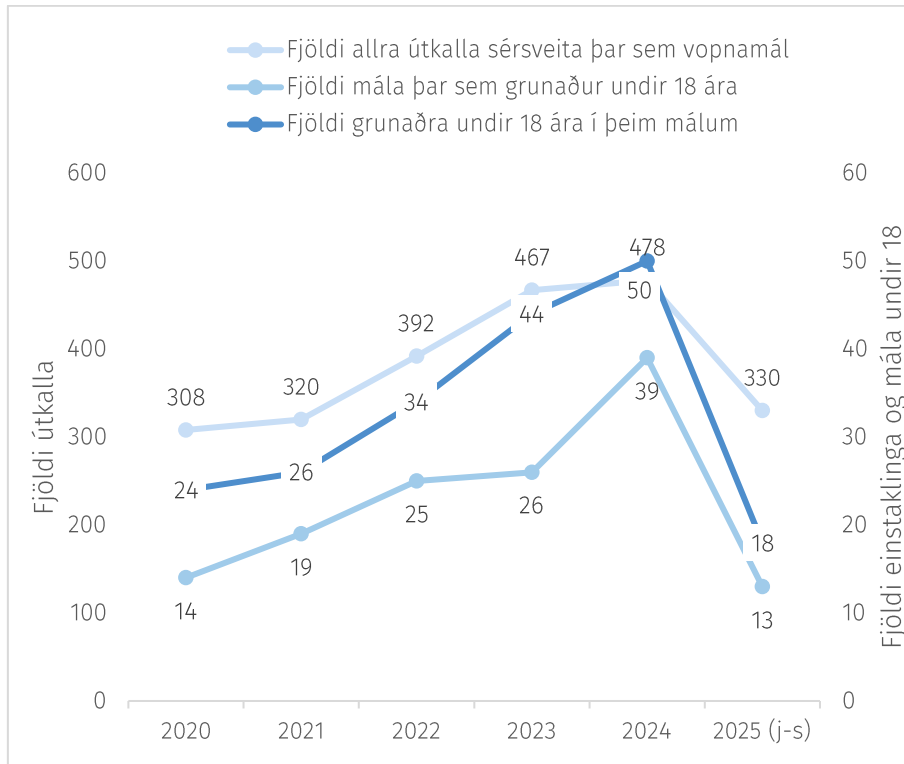
Á sama tíma og tilkynningum um heimilisofbeldi og fjölda brotapóla yngri en 18 ára fjölga, benda niðurstöður Íslensku æskulýðsrannsóknarinnar 2025 til þess að hlutfall barna sem verða beint fyrir heimilisofbeldi eða vitni að ofbeldi gegn foreldri hafi lækkað milli áranna 2023 og 2025.

2.3.4 Vopnaútköll sérsveitar ríkislögreglustjóra vegna barna

Á tímabilinu 2013 til 2024 jókst fjöldi vopnaútkalla sérsveitar ríkislögreglustjóra verulega, úr 60-80 útköllum árlega í 478 útköll árið 2024, sem samsvarar aukningu úr 5,6 í 39,8 útköll að meðaltali á mánuði. Á fyrstu níu mánuðum ársins 2025 var fjöldi útkalla orðinn 330, eða að meðaltali 36,7 útköll á mánuði. Algengast var að hnífar kæmu við sögu, í um 70% mála. Þar á eftir var um að ræða skotvopn, í 24% málanna.

Þegar skoðuð var sérstaklega þróun útkalla, þar sem að minnsta kosti einn grunaður aðili var undir 18 ára aldri, voru slík mál 39 árið 2024, eða 8% af heildarmálum. Á tímabilinu 1. janúar til og með 30. september 2025 voru slík mál orðin 13, eða 4% af heildarmálum ársins.

¹¹ Ríkislögreglustjóri. (2025). Heimilisofbeldi – aðilar yngri en 18 ára, 2015 til 2025. Gagnavísindadeild. Óbirt gögn.

Mynd 2. Heildarfjöldi útkalla sérsveitar flokkað sem vopnamál, 2020-2024 og janúar - september 2025, fjöldi mála þar sem grunaður var undir 18 ára og fjöldi grunaðra í þeim málum. Heimild: Gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra.

Gögnin gefa vísbendingar um jákvæðari þróun árið 2025, en nauðsynlegt er að fylgjast áfram vel með þróuninni.

2.4 Nýjar áskoranir tengdar stafrænum birtingarmyndum ofbeldis

Á undanförunum árum hefur ofbeldi gegn börnum tekið á sig nýjar og flóknari myndir sem tengjast hraðri tækniþróun og breyttu samskiptamynstri. Snjalltæki og samfélagsmiðlar hafa skapað vettvang þar sem áreitni og ofbeldi getur átt sér stað án þess að gerendur og þolendur hittist augliti til auglitis.

Stafrænt ofbeldi birtist í margvíslegum myndum. Þar má nefna netáreitni, endurtekna áreitni í gegnum skilaboð og athugasemdir, hótanir um að birta viðkvæmt myndefni (e. sextortion), dreifingu kynferðislegs efnis án samþykkis og stafrænt umsáturseinelti (e. stalking), þar sem fylgst er með staðsetningu og virkni barna. Einnig eru vísbendingar um að börn séu hvött til að taka þátt í áhættusamri hegðun í beinu streymi, oft undir þrýstingi jafnaðra eða ókunnugra.

Samhliða þessari þróun hefur hatursorðræða, innræting og öfgahyggja á netinu orðið vaxandi vandamál. Börn og ungmenni verða í auknum mæli fyrir áhrifum hópa sem dreifa öfgafullum hugmyndum, kynþáttahyggju og kvenfyrirlitningu í gegnum samfélagsmiðla og spjallrásir. Rannsóknir sýna að slík innræting hefur

aukist verulega og að öfgahópar nýta algóritma samfélagsmiðla til að beina að ungu fólki boðskap sem ýtir undir hatursorðræðu og fjandsamleg viðhorf.¹²

Gervigreind hefur skapað nýjar leiðir fyrir gerendur til að framleiða og dreifa stafrænu kynferðisofbeldi. Með tilkomu gervigreindartækni hefur orðið mögulegt að framleiða raunverulegt myndefni þar sem börn virðast vera þátttakendur, án samþykkis eða vitundar þeirra. Umfang slíkra mynda og myndbanda hefur aukist hratt á heimsvísu; samkvæmt skýrslu Childlight jókst skráning falsaðra gervigreindarmynda (e. deepfake) sem snerta börn um rúmlega 1.300% á einu ári.¹³

Þessi þróun hefur vakið miklar áhyggjur alþjóðlegra stofnana, þar á meðal OECD¹² og Europol¹³.

Þessar niðurstöður undirstrika að kynferðislegt efni og áreitni í stafrænu umhverfi er orðið órjúfanlegur hluti af veruleika barna og ungmenna. Þróunin er knúin áfram af aukinni tækninotkun, skorti á markvissri fræðslu um mörk og samþykki og þeirri nafnleynd og fjarlægð sem netið veitir gerendum.

Nauðsynlegt er að bregðast við af festu og efla fræðslu til barna, foreldra og fagfólks, um mörk, samþykki og stafræna hæfni, styrkja snemmtæka íhlutun og forvarnir og tryggja að kerfi og þjónusta geti brugðist hratt og skilvirkt við stafrænu ofbeldi. Á sama tíma þarf að þróa og nýta tæknilausnir til að greina og uppræta stafrænt ofbeldi og tryggja að lagarammi og persónuvernd haldi í við hraðar tæknibreytingar til að tryggja raunverulega vernd barna í stafrænum heimi.

¹² Europol. (2024). Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2024. Sótt af <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Internet%20Organised%20Crime%20Threat%20Assessment%20IOCTA%202024.pdf>

¹³ Childlight. (2024). Into the Light Index. Global Child Safety Institute, University of Edinburgh. Sótt af <https://www.childlight.org/into-the-light>

3. Framvinda aðgerða

3.1 Yfirlit yfir stöðu allra aðgerða

Ofbeldi meðal barna er alvarlegt samfélagsmein sem birtist á margvíslegan hátt. Nálgunin í öllum aðgerðum áætlunarinnar er að nálgast vandann þverfaglega og efla samstarf helstu stofnana til að tryggja samræmdar aðgerðir innan réttar-, velferðar- og menntakerfisins, í góðu samstarfi við börn og foreldra.

Í þessum 3. kafla er gerð grein fyrir öllum 25 aðgerðunum í heildaráætluninni og lýsingum, árangursmælikvörðum og stöðu hverrar aðgerðar.

3.1.1 Auka þverfaglega nálgun í ofbeldismálum meðal og gegn börnum

Lýsing: Koma á kerfi sem skapar grundvöll fyrir þverfaglega samvinnu og að unnið verði með öll ofbeldismál sem varða börn út frá þverfaglegri nálgun um áhættumat, áhættustýringu og gerð öryggisáætlana.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Verklag fyrir skóla vegna alvarlegra ofbeldisatvika verði tilbúið fyrir lok september 2025.
- 2) Aðgerðahópur hefji samvinnu við farsældarráðin, svæðisskrifstofur íþróttahreyfingarinnar og svæðisbundin samráð lögreglu og heilbrigðisstofnana, fyrir júní 2025.
- 3) Aðgerðahópurinn fylgi eftir innleiðingu Merkis um öryggi (e. Signs of Safety) og kynni sér hugmyndafræði Umhverfisöryggis (e. Contextual Safeguarding), fyrir lok desember 2025.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Vinnuhópur á vegum MRN, Samband íslenskra sveitarfélaga og MMS er að vinna að mótun leiðbeinandi verklags um viðbrögð við krefjandi hegðun barna og ungmenna í skóla- og frístundastarfi. Verklagið er enn í vinnslu, en drög að uppbyggingu og meginefnisþáttum voru kynnt á vinnufundinum *Saman tryggjum við öryggi barna*, 13. október 2025. Stefnt er að vinnulokum við verklagið í mars 2026. Áður hafði MRN unnið samræmt verklag um viðbrögð framhaldsskóla við EKKO málum nemenda.

Aðgerðahópurinn hefur einnig fylgst með þróun farsældarráðanna, svæðisskrifstofum íþróttahreyfingarinnar og svæðisbundnum samráðsverkefnum lögregluembættanna, samanber aðgerð þess efnis.

Signs of Safety (Merki um öryggi) er alþjóðlega viðurkennt verklag í barnavernd og ein af lykilaðgerðum í framkvæmdaáætlun í barnavernd 2023-2027. Þann 10. júní 2025 kynnti verkefnisstjóri verkefnisins hjá BOFS verklagið og innleiðingu þess fyrir aðgerðahópnum. Upphafsráðstefna *Signs of Safety* á Íslandi var haldin í september 2025. Að auki hafa verið haldin tveggja daga grunnþjálfunarnámskeið sem starfsmenn barnaverndarþjónustna um allt land hafa haft kost á að sækja. Áætlað er að í febrúar og mars 2026 verði haldin fimm daga þjálfunarnámskeið fyrir alla málstjóra sem starfa í barnavernd og félagsþjónustu á landinu öllu.

Aðgerðahópurinn hefur einnig kynnt sér hugmyndafræði *Umhverfisöryggis*, sem byggir á þeirri grunnhugmynd að ekki er hægt að líta á börn og ungmenni sem eyland. Þau eru hluti af víðtækara neti jafningja, hverfis, fjölskyldu og annarra áhrifaþátta, sem móta líf þeirra og hegðun. Þetta verður sérstaklega mikilvægt eftir því sem börn eldast. Fyrir þá sem starfa að öryggi og vernd barna felst gildi *Umhverfisöryggis* í að greina ekki aðeins einstaklingsáhættu heldur einnig áhættuþætti í umhverfinu. Forvarnir og inngrip þurfa að vera sérsniðin að þörfum tiltekinna hópa eða svæða og taka tillit til jákvæðra þátta í lífi barnsins, sem styðja við öryggi þess. Unnið er að því að fá frekari kynningu á *Umhverfisöryggi* fyrir aðgerðahópinn og lykilaðila, með aðkomu sérfræðinga frá Bretalandi.

3.1.2 Styðja við meðferðarúrræði Barna- og fjölskyldustofu (BOFS)

Lýsing: Börn með alvarlegan hegðunar- og tilfinningavanda fá aðstoð til að taka á vanda sínum.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Reglulegt mat á stöðu meðferðarúrræða BOFS.
- 2) Fjöldi barna á biðlista hverju sinni.
- 3) Fjöldi barna með alvarlegan hegðunar- og tilfinningavanda sem fá viðeigandi aðstoð.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Síðan í mars 2025 hefur verið unnið áfram að aðgerðinni og samkvæmt stöðutöku í október 2025 hafa upplýsingar um bið eftir úrræðum á vegum BOFS verið teknar saman og uppfærðar.

Umtalsverðar breytingar hafa orðið á biðlistum í meðferðarúrræðum BOFS. Í lok árs 2023 var fjöldi barna á biðlista meiri en nokkru sinni fyrr og biðtími að jafnaði fjórir til sex mánuðir. Í lok árs 2025 var staðan önnur og lítið um börn á bið, þó að Barnahúsi undanskildu.

Um miðjan desember 2025 var ekkert barn á biðlista eftir meðferð á Bjargey, Blönduhlíð, meðferðardeild Stuðla eða stuðningsheimili Blönduhlíðar. Fyrirhugað var að þrjú börn hæfu MST fjölkerfameðferð fyrir börn með hegðunar- og vímuefnavanda að loknu jólaeyfi. Enginn biðlisti er í SÓK (sálfræðiþjónusta fyrir óviðeigandi kynhegðun barna) en tvær umsóknir bárust seint í nóvember, meðferð þeirra barna var ekki hafin í byrjun desember.

Í Barnahúsi voru 29 börn á biðlista í flokki 1 (alvarlegri mál með styttri biðtíma) og 11 börn í flokki 2 (minna alvarleg). Sex börn biðu eftir FM-HAM, fjölskyldumiðaðri hugrænni atferlismeðferð.

Skortur hefur verið á framhaldsmeðferð fyrir drengi; eftir að húsnaði Lækjarbakka varð ónothæft vegna myglu í apríl 2024, erfiðrar stöðu á Stuðlum sökum brunans í október 2024 og vegna skjólstæðinga í langri afplánun.

Meðferðarheimilið Lækjarbakki verður opnað í Gunnarsholti í byrjun árs 2026. Þar verður boðið upp á sex meðferðarpláss fyrir drengi og stálp.

Eftir brunann á Stuðlum hefur neyðarvistun Stuðla verið rekin í þrengri húsakynnum. Af þeim sökum var barnaverndarþjónustum um tíma, eða þegar álagið var sem mest, veitt minna svigrúm til að nýta hámarksvistunartíma sem er 14 dagar. Í dag er vinnulagið þannig að kallað er eftir rökstuðningi frá

barnaverndarþjónustum ef vistun á að fara yfir 7 daga og staðan metin með tilliti til þess hvort neyðin sé liðin hjá eða ekki.

Til stendur að gera umfangsmiklar breytingar á húsnæði Stuðla og endurskipuleggja starfsemina þannig að hún verði í meginatriðum bráðþjónusta fyrir börn og ungmenni. Gert er ráð fyrir ytri öryggisgirðingu, bættri aðstöðu til að taka á móti börnum og sinna leit auk möguleika á aðskilnaði eftir aldri, kyni og vanda. Framkvæmdirnar eru fjármagnaðar með 1,1 milljarði króna á fjárlögum 2026 og stefnt er að útboði snemma árs 2026.

Starfshópur á vegum forsætisráðuneytisins (FOR) hefur byrjað samtal og samvinnu milli ráðuneyta, með fulltrúum frá heilbrigðisráðuneytinu (HRN), mennta- og barnamálaráðuneytinu (MRN) og félags- og húsnæðismálaráðuneytinu (FRN), um hvernig megi efla vímuefna meðferð barna enn frekar, þar með talið að slík þjónusta falli undir heilbrigðisþjónustu. BOFS í samvinnu við MRN og HRN hafa unnið að þarfagreiningu á veitingu heilbrigðisþjónustu á neyðarvistun Stuðla og er þeirri vinnu lokið. Fram undan er skipulagning og uppbygging á veitingu heilbrigðisþjónustu á neyðarvistun, í samvinnu við þjónustuaðila heilbrigðisþjónustu.

3.1.3 Koma á verklagi fyrir ósakhæf börn og úrræðum fyrir börn sem beita alvarlegu ofbeldi

Lýsing: Mótað verði verklag fyrir ósakhæf börn, sem eru börn yngri en 15 ára, og að BOFS komi á fót úrræðinu *Farveginum*.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Kortlagning mála fyrir ósakhæf börn sem fremja alvarlegt ofbeldi og tillögur til úrbóta verði settar fram í júní 2026.
- 2) Þverfaglegt verklag vegna ofbeldisbrota meðal barna og gegn börnum verði tilbúið fyrir lok september 2026.
- 3) Starfsmenn verði ráðnir og verkefninu *Farveginum* komið af stað fyrir lok maí 2026.

Staða: **Aðgerðin er í framkvæmd.**

Ekki er til samræmt verklag hjá lögregluembættunum, né þverfaglegt verklag með BOFS og Fangelsismálastofnun, vegna ofbeldisbrota meðal barna og gegn börnum.

Ákveðið var að sameina vinnu við mótun á slíku verklagi við aðgerðina „*Endurskoða meðferð mála og úrræði fyrir sakhæf börn*“. Vinnuhópur, skipaður fulltrúum lögregluembættanna, embættis héraðssaksóknara, BOFS og Fangelsismálastofnunar, hefur unnið að verklagi í málefnum barna sem koma við sögu í réttarkerfinu, þar með talið þegar kemur að samvinnu og gagnkvæmri upplýsingamiðlun, samanber aðgerðina „*Efla samfélagslöggæslu*“.

Fyrstu viðbrögð við ofbeldi barna skipta miklu máli. Til að tryggja skýrar boðleiðir og samhæfða þjónustu allra opinberra kerfa hafa sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu sameinast um að stofna bráða- og viðbragðsteymi vegna ofbeldis barna, í anda „*Saman gegn ofbeldi*“. Verkefnið hlaut 240 m.kr. styrk til tveggja ára, frá aðgerðinni „*Auka stuðning við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í öllum sveitarfélögum vegna farsældar*“.

BOFS fékk fjárveitingu til að þróa *Farvegin*, úrræði sem er ætlað að tryggja samfelldan og markvissan stuðning við börn sem eru að ljúka meðferð á

meðferðarheimilum stofnunarinnar og fjölskyldur þeirra. Ráðið var í eina stöðu 1. október 2025 til að vinna að mótun verkefnisins. Síðan þá hefur verið unnið að því að skýra ferla og undirbúa innleiðingu úrræðisins. Frá og með 1. febrúar 2026 bættist við eitt stöðugildi ráðgjafa sem tveir starfsmenn sinna í 50% starfshlutfalli hvor. Ráðgjafarnir eru starfsmenn meðferðarheimilisins Blönduhlíðar og munu sinna Farveginum samhliða hefðbundnu starfi sínu þar. Sálfræðingar í meðferðarteymi BOFS, sem starfa á meðferðarheimilum stofnunarinnar, halda utan um málin, veita ráðgjöfum handleiðslu og sinna sálfræðimeðferð eftir því sem við á.

3.1.4 Endurskoða meðferð mála og úrræði fyrir sakhæf börn

Lýsing: Sakhæfum börnum, sem eru börn, 15 ára og eldri, verði tryggð nauðsynleg meðferðarúrræði og að vægi gagnreyntra aðferða í meðferð barna verði aukið í samræmi við Barnasáttmálann. Þessa aðgerð skal skoða í samvinnu við aðgerðina „Verklag fyrir ósakhæf börn og úrræði fyrir börn sem beita alvarlegu ofbeldi“.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Kortlagning mála fyrir sakhæf börn sem fremja alvarlegt ofbeldi og tillögur til úrbóta settar fram í júní 2026.
- 2) Þverfaglegt verklag vegna ofbeldisbrota meðal barna og gegn börnum verði tilbúið fyrir lok september 2026.

Staða: **Aðgerðin er í undirbúningi.**

Ekki er til samræmt verklag hjá lögregluembættunum né þverfaglegt verklag með BOFS og Fangelsimálastofnun þegar kemur að ofbeldisbrotum meðal barna og gegn börnum.

Starfshópur lögregluembættanna, embættis héraðssaksóknara, BOFS, og Fangelsimálastofnunar hefur unnið að mótun á slíku þverfaglegu verklagi þegar kemur að málefnum barna sem koma við sögu hjá réttarkerfinu, þar með talið þegar kemur að samvinnu og gagnkvæmri upplýsingamiðlun, samanber aðgerðina „Efla samfélagslöggæslu“.

Fyrstu skref í þeirri vegferð voru gerð verklagsreglna um hlutverk lögreglunnar í samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna og leiðbeiningar um samskipti lögreglu við börn. Einnig voru unnar leiðbeiningar um fyrstu viðbrögð vegna vopnalagabrota og kynferðisbrota sem var dreift til skóla á vegum samfélagslögreglumanna.

Næsta skref er upplýsingaeyðublað við handtöku barna á aldrinum 15-17 ára sem verður kynnt embættunum á vormánuðum 2026. Einnig er gert ráð fyrir að dreifa leiðbeiningum um fyrstu viðbrögð vegna heimilisofbeldis til skóla og heilsugæslustöðva.

Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu hefur skilgreint verklag um „viðbrögð við vopnaburði ungmenna í skólum og æskulýðsstarfi“, um „meðferð ofbeldismála þar sem börn og ungmenni undir 18 ára aldri eru brotapolar eða gerendur“ og um „afskipti lögreglu af börnum og ungmennum - skráning í LÖKE“. Einnig eru til verklagsreglur hjá lögreglustjóranum á Norðurlandi vestra um afskipti embættisins af málefnum barna og ungmenna.

Áætlað er að aðgerðinni um mótun ofangreinds verklags ljúki í lok september 2026.

3.1.5 Efla samfélagslögreglu

Lýsing: Tryggja samvinnu við lögreglu og gagnkvæma upplýsingamiðlun við meðferð ofbeldismála meðal barna, meðal annars í samræmi við ákvæði laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna og barnaverndarlaga.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Verklag um samvinnu og gagnkvæma upplýsingamiðlun.
- 2) Aukin áhersla á fjölgun samfélagslöggæslumanna, í samræmi við þarfir.

Staða: **Aðgerðin er í framkvæmd.**

Fjármögnun og uppbygging

Árið 2025 voru sérstakar fjárveitingar til lögreglustjóranna á; höfuðborgarsvæðinu, Norðurlandi eystra, Suðurnesjum og Suðurlandi, vegna samfélagslöggæslu. Áður, í mars 2023, voru fjárveitingar til 10 sérfræðinga í margvísleg lögreglustörf, þar á meðal almannavarnir og samfélagslöggæslu. Samfélagslögreglumenn hafa því tekið til starfa eða verið að huga að slíku hjá öllum lögregluembættum.

Vegna ársins 2026 hafa stjórnvöld ákveðið að veita 1.250 m.kr. til eflingar löggæslu, í samræmi við áherslur ríkisstjórnarinnar um að efla löggæslu og landamæraeftirlit, til að tryggja öryggi almennings. Í fjármálaáætlun 2026-2030 er lyft sérstaklega skipulagðri brotastarfsemi, netöryggi og kynbundnu ofbeldi. Með fjölgun lögreglumanna verða jafnframt forsendur til að leggja aukna áherslu á forvarnir og samfélagslöggæslu og þannig freista þess að draga úr afbrotum meðal ungmenna.

Samhæfing forvarna og fræðslu

Ríkislögreglustjóri (RLS) hefur leitt samhæfingu forvarna og fræðslu – samfélagslöggæslu, og mánaðarlega fundar hópur þeirra sem vinna að þeim verkefnum hjá lögregluembættunum. Hefur þar meðal annars verið unnið að leiðbeiningum fyrir fyrstu skref samfélagslögreglumanna, handbók fyrir samfélagslögreglumenn og samstarf þeirra við skóla og æskulýðsstarf barna og ungmenna, auk fræðsluefnis, meðal annars um hlutverk lögreglunnar, afleiðingar afbrota og hinar ýmsu birtingarmyndir ofbeldis.

Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu hefur leitt vinnu við endurskoðun á skráningu verkefna í málaskrá lögreglunnar, um þann þátt sem snýr að samfélagslöggæslu með áherslu á forvarnir og fræðslu. Vonir standa til að hægt verði að kynna nýtt verklag við skráningu slíkra verkefna, á samráðsfundi samfélagslögreglumanna allra embætti, í boði lögreglustjórans á Vesturlandi í mars 2026.

Undanfarið hefur verið aukin áhersla á fræðslu og verklag vegna netöfgasamfélaga, í framhaldi af ábendingum greiningardeildar RLS og Europol. Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu (LRH) hefur mótað og komið á verklagi varðandi rannsókn slíkra mála og viðbrögð við netöfgasamfélögum og deilt með öðrum lögregluembættum. Embættið hefur líka unnið fræðsluefni um slíkt og deilt með öðrum embættum.

Unnið hefur verið að mótun sameiginlegs verklags fyrir öll lögregluembættin þegar kemur að málefnum barna sem koma við sögu í réttarkerfinu, þar með talið varðandi samvinnu og gagnkvæma upplýsingamiðlun, samanber aðgerðirnar hér að framan; „Koma á verklagi fyrir ósakhæf börn og úrræðum

fyrir börn sem beita alvarlegu ofbeldi“ og „Endurskoða meðferð mála og úrræði fyrir sakhaef börn“.

Verkefni einstakra lögregluembætta við samfélagslöggæslu

Samfélagslöggæsla er aðlöguð svæðisbundnum aðstæðum hvers umdæmis. Samfélagslögreglumenn heimsækja meðal annars leik-, grunn- og framhaldsskóla, ásamt því að stíga inn í ofbeldismál með skólastjórnendum og öðrum samstarfsaðilum, allt eftir aðstæðum. Samfélagslögreglumenn hafa á kvöldvöktum meðal annars tekið virkan þátt í verkefnumiðaðri sýnilegri löggæslu, meðal annars í samstarfi við Flotann, vettvangsstarf frístundastarfsfólks sveitarfélaga á SV-horni landsins, tengt viðburðum og svæðum þar sem ungt fólk hefur safnast saman.

- **Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu**

Á tímabilinu 1. janúar til 15. desember 2025 voru skráð 981 verkefni hjá samfélagslögreglumönnum LRH, með 1.936 málsliðum (það er skráðum aðgerðum eða atvikum innan verkefna). Þar af voru 633 forvarna- og fræðsluverkefni af ýmsum toga. Farið var í 304 fræðsluheimsóknir á öllum skólastigum og í frístundastarfi, haldnir 597 kynningar- og fræðslufundir í samtals 125 skólum á svæðinu og alls fengu 16.677 nemendur fræðslu á þessum samkomum. Sérstakt mælaborð hefur verið sett upp til að halda utan um verkefni sem snúa að fræðslu og fundum samfélagslögreglumanna.

Einnig hefur verið sett upp mælaborð sem heldur utan um allar leitarbeiðnir sem berast frá barnaverndarþjónustum. Með því er hægt að halda betur utan um öll börn og ungmenni sem hafa týnst og eru týnd á hverjum tíma og lögreglumenn geta í upphafi hverrar vaktar séð hvaða börnum er verið að leita að.

Embættið hefur einnig tekið ákvörðun um að samfélagslögreglan muni í auknum mæli nálgast börn og ungmenni með fræðslu og viðveru á spjallsvæðum tölvuleikja og með því að spila við börnin. Markmiðið er að auka traust til lögreglu, fræða og valdefla börn og foreldra og vara við hættum sem geta stafað af samfélagsmiðlum og tölvuleikjum. Sérstaklega verður horft til netglæpahópa og netöfgasamfélaga sem leitast við að niðast á börnum og einstaklingum í viðkvæmri stöðu.

- **Lögreglustjórinn á Suðurlandi**

Á Suðurlandi sinnir samfélagslögreglan fræðsluheimsóknum, tekur þátt í samráðsfundum með sveitarfélögum, tekur á móti ungmennum sem koma í starfskynningar og sinnir eftirfylgni einstakra mála barna og ungmenna sem upp hafa komið hjá lögreglu, svo fátt eitt sé nefnt. Eftirspurn eftir fræðslu hefur verið umtalsverð allt árið 2025.

Samfélagslögreglan hefur unnið með *flakkandi félagsmiðstöð* í Árborg og á sumar- og bæjarhátíðum í samstarfi við barnavernd.

Góð samskipti eru á milli samfélagslögreglumanna þvert á umdæmið sem tryggt hefur framgang framangreindra verkefna.

- **Lögreglustjórinn á Norðurlandi eystra**

Á Norðurlandi eystra hefur embættið á árinu 2025 sinnt fjölmörgum verkefnum sem tengjast málefnum barna og ná verkefnin jafnframt til rannsóknardeildar embættisins þegar börn koma við sögu.

Embættið er í góðu samstarfi við barnaverndarþjónustur umdæmisins. Samfélagslögreglan leggur sérstaka áherslu á verkefni tengd vopnaburði og alvarlegum ofbeldisbrotum ungmenna. Í þeim tilgangi

hefur viðvera samfélagslögreglu verið áberandi í efri bekkjum grunnskóla, framhaldsskólum og félagsmiðstöðvum. Jafnframt sinnir samfélagslögreglan ýmsum öðrum verkefnum, til dæmis umferðafræðslu fyrir yngri hópa, fræðslu fyrir eldri borgara, fræðslu og kynningar, sem og heimsóknir í grunnskóla, framhaldsskóla, félagsmiðstöðvar og á foreldrafundi. Leitast hefur verið við að samfélagslögreglan komi við á sem flestum stöðum samfélagsins.

- **Lögreglustjórinn á Suðurnesjum**

Samfélagslögreglan hjá lögreglunni á Suðurnesjum hefur unnið að fjölbreyttum verkefnum í þágu barna og ungmenna, til dæmis staðið að fræðslu, farið í heimsóknir og tekið þátt í barna- og ungmennahátíðinni BAUN. Starfað er á grundvelli þeirra markmiða sem samfélagslögreglan í umdæminu hefur gefið út, það er að byggja upp traust milli lögreglu og íbúa, auka öryggi barna og ungmenna, ná betur til íbúa af erlendum uppruna, auka samstarf við barnaverndarþjónustur og hagaðila, og auka sáttamiðlun við meðferð sakamála ungmenna. Einnig hefur samfélagslögreglan unnið að ýmsum verkefnum tengdum samfélagsmiðlum og viðveru á vefnum til að auka netöryggi.

3.1.6 Auka viðbragð og sýnilega löggæslu

Lýsing: Sýnilegur viðbúnaður og viðbragð á þeim svæðum sem reynslan hefur sýnt að séu álagssvæði hvað varðar mál sem tengjast vopnaburði. Hér er litið til þess að um 80% mála eru tilkynnt á höfuðborgarsvæðinu.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Þróun tilkynninga um vopnaútköll sérsveitar vegna barna.
- 2) Fjöldi forvarna- og fræðsluverkefna samfélagslöggæslu.
- 3) Fjöldi verkefna tengd aukinni sýnilegri löggæslu.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Efling sýnilegrar löggæslu hefur meðal annars verið þrenns konar:

Í fyrsta lagi var viðbragð eft hjá lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu, í miðborg Reykjavíkur um helgar. Í öðru lagi var stutt við sérsveit ríkislögreglustjóra. Í þriðja lagi var þróað vettvangsstarf samfélagslögreglumanna á viðburðum og svæðum þar sem ungt fólk safnaðist saman. Aðgerðin tengist því aðgerðunum: „Efla samfélagslöggæslu“, „Flotinn, flakkandi félagmiðstöð“ og „Innleiða svæðisbundið samráð um allt land“.

Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu hóf í október 2024 að nýta sérstaka aðgerðabíla til að styðja við almenna löggæslu á kvöld- og næturvöktum um helgar. Markmið aðgerðabílanna var að halda upp sýnilegri löggæslu og bregðast við verkefnum tengdum ofbeldi og hvers konar hnífa- og vopnamálum sem komu upp. Aðgerðabílarnir hafa verið mikil styrking við aðra lögreglumenn á vöktum. Samfélagslögreglumenn hafa einnig staðið að athvarfsvöktum, í samstarfi við þjónustumiðstöðvar Reykjavíkurborgar og starfsmenn félagsmiðstöðva borgarinnar. Athvarfsvaktirnar ganga út á að sporna við útivist barna og ungmenna eftir að lögbundnum útivistartíma lýkur og vinna gegn vímuefnaneyslu ungmenna. Skráð voru 766 verkefni tengd aukinni sýnilegri löggæslu, auk verkefna í göngueftirliti, eftirliti með útivistartíma, athvarfsvöktum, hjólaskoðun, heimsóknum á lögreglustöð og fleira.

Lögreglustjórinn á Suðurlandi ýtti úr vör ýmsum verkefnum tengdum sýnilegri löggæslu, svo sem *Löggur í löns* í grunn- og framhaldsskólum, vettvangsvinnu

með barnaverndarþjónustu á bæjar- og útihátíðum og samvinnu samfélagslögreglumanna og *Flakkandi félagsmiðstöðvar* í Árborg sumarið 2025. Samfélagslögreglan hefur sinnt fræðslu víðar en til barna, meðal annars til foreldra, kennara, stofnana og eldri borgara. Einnig hefur hún unnið náð með skólastjórnendum og velferðarþjónustu við eftirfylgni mála sem varða áhættuhegðun barna.

Á sama hátt hefur sýnileiki allra lögregluembættanna, þar með talið lögreglustjórans á Suðurnesjum og Norðurlandi eystra, aukist vegna fjölbreyttra verkefna samfélagslögreglu í umdæmunum, þróunar svæðisbundins samráðs og aukinnar áherslu á forvarnir og fræðslu.

Mælikvarða sem varða sýnilega löggæslu og verkefni samfélagslöggæslu má sjá undir viðkomandi aðgerðum. Hvað varðar mælikvarða um árangur um þróun vopnaútkalla þar sem börn komu við sögu minnkaði fjöldi allra vopnaútkalla sérsveitar ríkislögreglustjóra, á tímabilinu 2013 til 2024, úr 60-80 árlega í 478 árið 2024, eða úr 5,6 í 39,8 að meðaltali á mánuði. Fyrstu níu mánuði ársins 2025 var fjöldi útkalla orðinn 330, eða að meðaltali 36,7 á mánuði. Algengast var að hnífar kæmu við sögu í málunum eða um 70% mála. Þar á eftir var um að ræða skotvopn eða í 24% málanna.

Þegar sérstaklega var skoðuð þróun útkalla þar sem að minnsta kosti einn grunaður aðili var undir 18 ára voru þau mál 39 árið 2024, eða 8% af heildarmálum. Á tímabilinu 1. janúar til og með 30. september 2025 voru málin orðin 13, eða 4% af heildarmálum ársins.

Gögnin gefa til kynna jákvæðari þróun árið 2025 en nauðsynlegt er að fylgjast áfram vel með þróuninni.

3.1.7 Auka eftirfylgni vegna brota barna og ungmenna

Lýsing: Fjölga stöðugildum rannsakenda og ákæranda hjá lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu (LRH) og embætti héraðssaksóknara til að hraða málsmeðferð brota barna og leggja frekari áherslu á beitingu sáttamiðlunar.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Fjölga stöðugildum rannsakenda og ákæranda hjá LRH og embætti héraðssaksóknara.
- 2) Auka áherslu á notkun sáttamiðlunar í málum barna.
- 3) Upplýsingar um stöðu aðgerða liggi fyrir í júní 2025.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

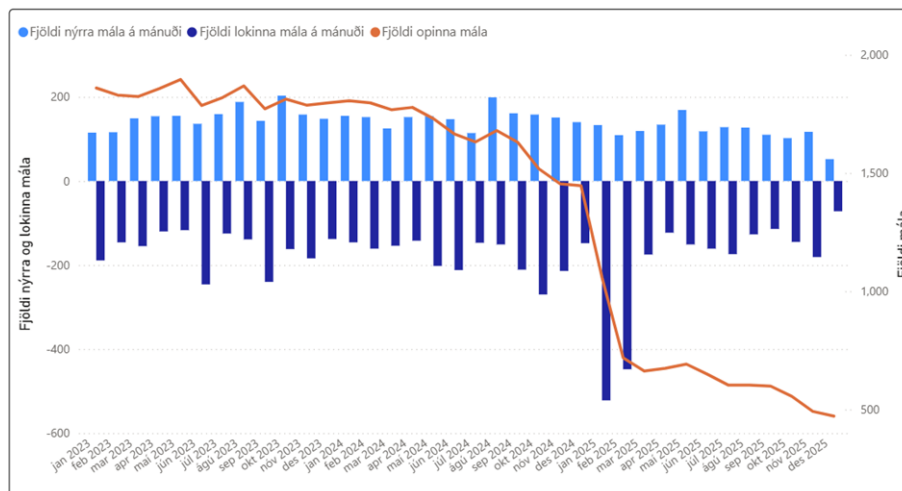
Hjá LRH hefur fjölgað þeim rannsóknarlögreglumönnum sem ráðnir eru eingöngu til að rannsaka mál barna. Fjölgað var ákærendum hjá bæði ákærusviði LRH og embætti héraðssaksóknara til að sinna málefnum barna.

Ríkissaksóknari hefur tekið ákvörðun um að herða viðurlög við vopnalagabrotum. Einnig hefur markvisst verið unnið að meiri eftirfylgni með vopnalögum. Lögregluembættin afgreiða vopnaleyfaumsóknir frá þeim sem búa í viðkomandi umdæmi, veita leyfi og sjá um eftirlit með vopnaleyfishöfum og afturkallanir leyfa ef við á. Útbúin voru flæðirit um fyrstu viðbrögð við vopnalagabrotum sem dreift var af samfélagslögreglunni í skólum, auk þess sem áhersla var á að upplýsa að vopnaburður á almannafæri væri óheimill, í tengslum við vitundarvakninguna *Góða skemmtun* vegna viðburða og skemmtana sumarið 2025.

Embætti héraðssaksóknara fær til sín lögreglumál sem varða ofbeldi meðal barna og gegn börnum, til ákvörðunar um saksókn. Málin koma fullrannsökuð frá lögreglu, en héraðssaksóknari fer yfir rannsóknargögnin og metur hvort rannsókn málsins telst lokið og hvort sækja skuli sakborning til sakar eða ekki. Rannsóknir á ofbeldi barna eru því ekki framkvæmdar af héraðssaksóknara nema í þeim tilvikum þegar börn beita ofbeldi gagnvart opinberum aðilum, það er brot gegn valdstjórninni, en í þeim málum er oftast um brot gegn lögreglumönnum að ræða.

Í samræmi við fyrirmæli ríkissaksóknara, RS 4/2017, um málsmeðferðartíma, njóta mál ungra brotamanna og brotþola sérstaks forgangs hjá embætti héraðssaksóknara og hefur afgreiðslu mála sem varða alvarleg brot gegn börnum verið hraðað eins og kostur er. Að sama skapi njóta mál sem varða 18 ára og yngri brotamenn sérstaks forgangs hjá embættinu, sérstaklega mál þar sem hættulegum vopnum, svo sem hnífum, hefur verið beitt. 10. desember 2025 biðu úthlutunar til ákæranda 13 mál, þar sem sakborningar voru yngri en 18 ára þegar hin meintu brot áttu sér stað.

Lögreglan á höfuðborgarsvæðinu hefur sett upp mælaborð til að fylgja eftir öllum málum sem koma á borð embættisins þar sem börn eru gerendur eða þolendur. Mælaborðið hefur gert embættinu kleift að fylgjast betur með framvindu mála og stytta málsmeðferðartíma þegar börn og ungmenni eiga hlut að máli. Þannig hefur bæði fjöldi opinna mála og nýrra mála á tímabili aðgerðaáætlunarinnar minnkað verulega.

Mynd 3. Þróun málafjölda barna hjá lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu frá 1. janúar 2023 – desember 2025, gerendur og þolendur. Heimild: Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu.

Málshraði hefur einnig aukist verulega. Árið 2022 var miðgildi málshraða ungmennamála 197 dagar hjá lögreglunni á höfuðborgarsvæðinu, það er hversu marga daga vinnsla máls tók frá upphafi til lokunar. Árið 2023 var miðgildi málshraða 165 dagar og árið 2024 124 dagar. Á árinu 2025 var miðgildi málshraða komið niður í 82 daga.

Hjá lögreglustjóranum á Norðurlandi eystra hafa fleiri mál barna verið unnin á vettvangi sáttamiðlunar eða á grundvelli *Ábyrg saman* verkefnisins sem hefur stýtt málsmeðferðartíma þeirra. Ábyrg saman er heiti yfir verklag sem hefur þann tilgang að lögreglan bregðist sem fyrst við afbrota- og áhættuhegðun

barna yngri en 15 ára. Í því felst að barni og foreldrum og eða forráðamönnum er veittur stuðningur og fræðsla í formi viðtals og reyna þannig að koma í veg fyrir endurtekin afskipti lögreglu af barni. Samfélagslögreglumenn ásamt ákæranda með ábyrgð á málefnum barna og ungmenna hafa sinnt eftirfylgninni í samstarfi við barnaverndarþjónustu.

Greint verður frá notkun sáttamiðlunar í næstu stöðutöku.

3.1.8 Innleiða svæðisbundið samráð um allt land

Lýsing: Komið verði á þverfaglegu svæðisbundnu samráði vegna afbrotavarna á landsvísi, með sérstakri áherslu á börn og ungmenni. Samráðsvettvangar vinni náið að innleiðingu svæðisbundinna farsældarráða, varðandi þætti sem snúa að öryggi og vernd barna, og í samvinnu við gerð áætlunar um farsæld í því umdæmi sem við á hverju sinni.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Undirritaðar samstarfsfirlýsingar um afbrotavarnir hjá öllum lögregluembættunum ásamt sveitarfélögum og öðrum lykilaðilum.
- 2) Öflun og skrásetning upplýsinga fyrir tíðni, tegundir og niðurstöður mála.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Undirritaðar hafa verið samstarfsfirlýsingar í öllum níu lögregluumdæmum landsins. Samráðið ber ýmis heiti eftir svæðum: Öruggeri Suðurnes, Öruggera Vesturland, Öruggeri Vestfirðir, Öruggera Norðurland vestra, Öruggera Norðurland eystra, Öruggera Austurland, Öruggera Suðurland og AGO (Aðgerðir gegn ofbeldi) í Vestmanneyjum. Á höfuðborgarsvæðinu hefur lögreglustjóri undirritað samstarfsfirlýsingar við öll sveitarfélög á starfssvæði umdæmisins. Embættin taka einnig þátt í öðrum svæðisbundnum samráðsverkefnum, þar með töldum þjónustumiðstöðvum við þolendur ofbeldis og hafa nú formlega tekið sæti í þeim svæðisbundnu farsældarráðum sem stofnuð hafa verið.

Varðandi gagnasöfnun og skráningu hefur gagnavísindadeild þjónustusviðs RLS unnið að uppsetningu mælaborðs fyrir svæðisbundið samráð. Meðal annars er byggt á afbrotatölfræði lögreglu, niðurstöðum Íslenskra æskulýðsrannsóknna og þolendakönnun lögreglunnar. Enn er þörf á að þróa samræmd vinnubrögð við skráningu upplýsinga til að gera árangursmat markvissara. Í þeim tilgangi hefur lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu leitt vinnu við að uppfæra málsliði við skráningu verkefna sem snúa að verkefnum samfélagslöggæslu og svæðisbundins samráðs.

Helstu áskoranir felast í því að tryggja samfellu þegar lykilstarfsfólk hættir, festa verkferla frekar við stofnanir en einstaklinga, styrkja samræmda gagnasöfnun og skýra samspil við svæðisbundin farsældarráð svo vettvangar styrki hvor annan, frekar en að skapa tvíverknað.

Næsta skref er að móta verklagsreglur og leiðbeiningabækling sem styður við samræmda en sveigjanlega innleiðingu, styrkja gagnasöfnun í samstarfi við gagnavísindadeild ríkislögreglustjóra og aðra samstarfsaðila eins og aðstæður leyfa og halda áfram að deila reynslu milli umdæma og læra af því sem vel hefur tekist.

3.1.9 Efla stuðning Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu, við börn, foreldra og skóla (áður efla landsteymi Miðstöðvar menntunar- og skólaþjónustu sem styður við börn, foreldra og skóla)

Lýsing: Efla þverfaglega samvinnu og samþættingu þjónustu milli skóla- og þjónustustiga í þágu farsældar barna. Tryggja skólum faglegt bakland í fjölbreyttum verkefnum þeirra.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Aðgangur að þverfaglegum hópi sérfræðinga.
- 2) Öll mál sem vísað er til landsteymis MMS fái úrlausn innan teymisins og eða í samvinnu við önnur úrræði, þar með talið á grundvelli laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Hlutverk Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu (MMS) er að stuðla að framúrskarandi menntun og farsæld allra barna og ungmenna með markvissri þjónustu og öflugum stuðningi við skólaþjónustur sveitarfélaga og leik-, grunn- og framhaldsskóla um land allt.

Helstu verkefni sem tengjast farsæld nemenda og unnið er að innleiðingu á hjá stofnuninni eru *Heillaspor*, *Föruneyti barna*, *MEMM* og *Landsteymið*. Einnig hefur fagråd eineltismála í grunn- og framhaldsskólum verið skipað starfsfólki MMS.

Heillaspor er tengsla- og áfallamiðuð nálgun sem miðar að því að styðja við þroska, nám og farsæld barna í skóla- og frístundastarfi. Í verkefninu er lögð áhersla á að tengja saman fræðilega þekkingu og starfshætti og leggja grunn að inngildandi skóla- og frístundastarfi, þar sem börnum er mætt með skilningi á virkni taugakerfisins og næmni fyrir einstaklingsbundnum þörfum. Verkefnið er unnið í samstarfi við Glasgow City Council í Skotlandi og byggir hugmyndafræði þess meðal annars á tengslafræði, taugafræði, áfallamiðaðri nálgun, jákvæðri sálfræði og kenningum Vygotskys og Piagets um nám og þroska barna. Tölur frá Glasgow City Council sýna að atvikaskráningum hefur fækkað um 90%, og brottvísunum úr skóla hefur fækkað um 91% síðan *Heillaspor* var innleitt þarlandis árið 2006.¹⁴ Samvinna MMS við skóla- og frístundaþjónustur sveitarfélaga grundvallast á virku samstarfi og þátttöku sérfræðinga skólaþjónustna í námskeiðum, lærdómssamfélögum og tengslaverkefnum á vettvangi skóla- og frístundastarfs. Verkefnið fékk stuðning í aðgerðinni „*Auka stuðning við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í öllum sveitarfélögum vegna farsældar*“. Þar fengu átta sveitarfélög styrk vegna verkefnisins *Heillaspor* í samstarfi við MMS, með það að markmiði að styrkja skólaþjónustur sveitarfélaga á grunnstigi með markvissum og fyrirbyggjandi vinnubrögðum í skólastarfi. Innleiðingarferlið byggir á því að hvert sveitarfélag og hver starfseining rýni í sína eigin starfseiningu með hliðsjón af staðhættum, menningu, gildum og verklagi. Niðurstöður úr rannsókn hversrar starfseiningar mynda grunnlínu umbótastarfsins og vörður og gæðaviðmið *Heillaspora* vísa veginn að heildrænni nálgun að námi og farsæld allra barna.

¹⁴ Understanding Glasgow. (e.d.). Pupil exclusions. Sótt af <https://www.understandingglasgow.com/childrens-indicators/learning/pupil-exclusions>

Föruneyti barna felur í sér námskeið sem ætlað er að efla færni foreldra og forsjáraðila barna í leik- og grunnskólum. Verkefnið er hluti af því að efla grunnþjónustu við fjölskyldur í samræmi við ný farsældarlög og telst til forvarnarverkefna sem eru í boði fyrir alla uppalandur. Byggt er á menningarnæmu námsefni, *Tengjumst í leik* (e. Invest in Play), sem byggir á rannsóknum og gagnreyndum aðferðum. Upplifun foreldra og forsjáraðila, bæði hérlandis og erlendis, sýnir að með þátttöku í námskeiðinu hafa þau öðlast aukið sjálfstraust í uppeldishlutverkinu, upplifað minni streitu, bæði persónulega og innan fjölskyldunnar og dregið hefur úr hegðunaráskorunum barna. Einnig hafa samskipti og samstarf við leik- og eða grunnskóla barna þeirra eflst. Fylgst er með upplifun og reynslu þátttakenda með rannsókn sem Háskóli Íslands leiðir samhliða innleiðingarfasa verkefnisins. Verkefnið fylgir markmiðum menntastefnu til 2030, sem leggur áherslu á jöfn tækifæri allra barna og sterka samvinnu heimila og skóla.¹⁵

MEMM, stendur fyrir menntun, móttaka og menning. Um er að ræða verkefni sem styður við sveitarfélög, menntastofnanir og fagfólk á landsvísi, við að þróa árangursríka nálgun í móttöku, kennslu og stuðningi við börn og ungmenni með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn. Meginþættir verkefnisins eru þrír:

- Menntun – tryggja öllum börnum aðgengi að gæðamenntun, óháð bakgrunni.
- Móttaka – koma á samræmdu verklagi um móttöku og þjónustu á öllum skólastigum.
- Menning – stuðla að fjölmenningarlegu og inngildandi skólasamstarfi.

Verkefnið felur í sér þróun aðferða, stuðnings og námsefnis í íslensku sem öðru tungumáli, auk ráðgjafar, fræðslu og verkfæra. Boðið er upp á fræðslu fyrir kennara og starfsfólk í skóla- og frístundastarfi um þætti verkefnisins, stöðumat fyrir nýkomna nemendur, og stuðning svokallaðra brúarsmiða, sem veita menningarfræðslu um fjölbreytta menningu innflytjenda á Íslandi auk fræðslu til foreldra um menntakerfið hérlandis á ýmsum tungumálum (meðal annars pólsku, úkraínsku, arabísku og spænsku). Til verkefnisins hafa verið ráðnir kennsluráðgjafar, leikskólaráðgjafi og brúarsmiðir. *Miðja máls og læsis*, þekkingarteymi á vegum Reykjavíkurborgar hefur gengið til liðs við MMS þann tíma sem verkefnið stendur yfir.

Í *Landsteymi* MMS starfa þrír ráðgjafar í 100% starfi. Þeir hafa víðtæka reynslu af skólastarfi á öllum skólastigum, með bakgrunn í kennslu- og þroskaþjálfarafræðum. Ráðgjafarnir eru einnig í nánú samstarfi við farsældarsvið BOFS og Ráðgjafar- og greiningastöð. Teymið tók til starfa hjá Miðstöð menntunar og skólaþjónustu í mars 2023 og hefur frá stofnun sinnt 382 málum. Málin hafa öll fengið úrlausn innan teymisins á einn eða annan hátt og hefur vinnsla þeirra tekið mislangan tíma. Þau mál sem liggja til úrlausnar eru allt frá almennri ráðgjöf til þyngri einstaklingsmála sem taka lengri tíma. Mál eru flest á 2. eða 3. stigi farsældarþjónustu þegar þau koma til teymisins. Teymið

¹⁵ Stjórnarráð Íslands. (e.d.) Menntastefna til ársins 2030. Framúrskarandi menntun alla ævi. Sótt af <https://www.stjornarradid.is/verkefni/menntamal/menntastefna/>

stígur út úr máli, þegar virkt stuðningsteymi vegna samþættingar í þágu farsældar barns hefur tekið við máli barnsins.

3.1.10 Setja á fót úrræði fyrir 16-17 ára ungmenni sem eru hvorki í vinnu né námi (NEET)

Lýsing: Veita lágþroskuldabjónustu fyrir ungmenni á aldrinum 16-17 ára til að fá aðstoð varðandi nám eða vinnu. Að ná til ungmenna á aldrinum 16-17 ára sem eru hvorki í vinnu né námi og veita þeim stuðning og ráðgjöf varðandi úrræði sem þeim standa til boða.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Kortlagning á úrræðum fyrir ungmenni á aldrinum 16-17 ára sem eru hvorki í námi né vinnu verði lokið fyrir desember 2025,
- 2) Kortlagning á umfangi ungmenna á aldrinum 16-17 ára sem eru hvorki í námi né vinnu, hindrunum sem þau mæta í kerfinu ásamt því að tillögur að úrbótum verða lagðar fram í mars 2026.

Staða: **Aðgerðin er í undirbúningi.**

Vinnuhópur með fulltrúum Miðstöðvar menntunar og skólabjónustu (MMS), Barna- og fjölskyldustofu (BOFS), Geðheilsu- og Miðstöðvar barna, Vinnumálastofnunar, Virk, Reykjavíkurborgar og RLS hefur unnið að aðgerðinni, auk þess að njóta stuðnings aðgerðahópsins í heild.

Í tengslum við vinnu hópsins sendi aðgerðahópurinn vorið 2025 hvatningu til allra sveitarfélaga um að tryggja 16-17 ára einstaklingum sumarstörf, og þá sérstaklega börnum í viðkvæmri stöðu.

Aðgerðahópurinn kallaði eftir gögnum frá Hagstofu Íslands um ungmenni á aldrinum 16-17 ára. Samkvæmt Hagstofu Íslands voru um 1.747 ungmenni á aldrinum 16-24 ára hvorki í námi, starfi né starfsþjálfun árið 2024 og falla þar með undir NEET (e. not in education, employment or training) skilgreininguna. Hlutfallið hækkar eftir því sem ungmennin verða eldri.¹⁶ Fjöldinn hefur sveiflast á síðustu áratugum. Hann var hæstur eftir efnahagshrunið 2008 og á Covid-tímabilinu en er nú svipaður og fyrir hrunið. Þegar skoðuð er aldursskiptingin 16-19 ára og 20-24 ára þá hækkar hlutfallið í NEET hópnum eftir því sem ungmennin verða eldri.¹⁷

NEET hópurinn er fjölbreyttur. Langstærstur hluti hans hefur aðeins lokið grunnskóla og ungmenni með erlendan bakgrunn eru í meiri áhættu (5,8% á móti 3,8%). Karlar eru fleiri, en kynjamunur hefur minnkað. Hlutfallið er hærra utan höfuðborgarsvæðisins (5,1% á móti 3,4%) sem getur endurspeglad mismunandi aðgengi að menntun og atvinnu eftir landssvæðum.¹⁸ Þá greindu gögn MMS frá því að 61 nemandi hafi horfið frá námi skólaárið 2024-2025 án þess að hefja nám annars staðar eða fara í starf. Algengustu ástæður voru

¹⁶ Hagstofa Íslands. (2024). Vinnumarkaðsrannsókn 2024: NEET 16-24 ára. Óbirt hrágögn

¹⁷ Hagstofa Íslands. (e.d.) Félagsvísar. Sótt af <https://visar.hagstofa.is/felagsvisar>

¹⁸ Hagstofa Íslands. (2024). Vinnumarkaðsrannsókn 2024: NEET 16-24 ára. Óbirt hrágögn.

andleg veikindi, persónulegar ástæður og brottvísun vegna brota á skólareglum.¹⁹

Mat vinnuhópsins er að möguleg skýring á lágu hlutfalli 16-19 ára ungmenna í NEET hópnun sé markviss vinna MMS við að tryggja grunnskólanemendum inntöku í framhaldsskóla. Hins vegar skortir yfirsýn yfir hvenær ungmenni hverfa frá námi í framhaldsskólum og tengsl við velferðarþjónustu sveitarfélaga rofna oft við flutning í framhaldsskóla.

Tillögur vinnuhópsins að úrbótum eru:

Samþætting kerfa og eftirfylgni

- Þróa skýrt ferli tilkynninga þegar ungmenni sýna merki um hættu á brotthvarfi.
- Virkja tengiliði farsældar í framhaldsskólum og tryggja stuðning við ungmenni í áhættuhópum.
- Þar til lokið verður við lagabreytingar og gagnagrunnur tekinn í notkun hjá Miðstöð menntunar og skólaþjónustu verði unnar leiðbeiningar fyrir tengiliði, námsráðgjafa og skólameistara framhaldsskóla um verklag þegar foreldrar eða barn óskar eftir að hætta námi, án þess að fyrir liggi áform um að hefja nám í skóla, starfsþjálfun eða starf.

Lágþröskuldaþjónusta og stuðningur

- Þróa lágþröskuldaþjónustu fyrir 16-17 ára ungmenni til að fá aðstoð varðandi nám eða vinnu.
- Tryggja gjaldfrjálsa sálfræðiþjónustu fyrir ungmenni 16 ára og eldri.
- Tryggja virkni tengiliða og málstjóra hjá félagsþjónustu fyrir ungmenni 16-18 ára sem eru ekki í framhaldsskóla. Tengiliðir og málstjórar geta og eiga að gegna hlutverki trausts fullorðins, en það er þekktur verndandi þáttur gegn ofbeldi og áhættuhegðun.
- Efla ungmennahús með fjölbreyttri þjónustu sem mikilvægan samkomustað ungs fólks.

Atvinnuráðgjöf og virkniúrræði

- Tryggja aðgengi að fjölbreyttum sumarstörfum og heilsárs starfsþjálfun.
- Þjóða sameiginleg námskeið og ráðgjöf um atvinnuleit, ferilskráargerð og réttindi á vinnumarkaði.
- Þróa virkniúrræði með áherslu á hreyfingu og útivist fyrir ungmenni sem eru hvorki í vinnu né námi.
- Huga sérstaklega að ungmennum með annan tungumála- og menningarbakgrunn, sem skortir tengslanet.

¹⁹ Miðstöð menntunar og skólaþjónustu. (2025). Ástæður brotthvarfs nemenda úr framhaldsskólum skólaárið 2024-2025. Óbirt gögn.

- Auka vitund meðal virkniúrræða sveitarfélaga og tengiliða farsældar hjá framhaldsskólum og félagsþjónustu sveitarfélaga um þjónustu ungVirk og Vinnumálastofnunar við 16 ára og eldri.

Forvarnir og fræðsla

- Þróa gagnvirka fræðslu í litlum hópum um geðrækt, samskipti og fjármál.
- Nýta jafningjafræðslu sem hluta af forvarnarstarfi.
- Tryggja að fræðsla um geðrækt, samskipti og fjármál byrji fyrr og sé hluti af námi í framhaldsskólum.
- Leggja sérstaka áherslu á félags- og tilfinningafærni, en slík þjálfun getur verndað ungmenni gegn ofbeldi.

Að lokum má ítreka mikilvægi þess að halda ungmennum í námi. Endurskoða þarf því reglur skóla um brottvísun úr námi og draga úr líkum á brottvarfi með heildrænni stuðningsáætlun.

3.1.11 Efla ungmennastarf í Breiðholti

Lýsing: Auka aðgengi ungmenna í viðkvæmri stöðu að skipulögðu frístunda- og félagsstarfi og veita þeim leiðsögn um önnur úrræði í boði. Vísu ofbeldismálum í úrræði sem eru í boði hjá sveitarfélaginu og tilkynna ofbeldisatvik til barnaverndar og lögreglu.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Skipulagt ungmennastarf í Breiðholti að minnsta kosti tvisvar í viku, sem verði mannað þremur starfsmönnum hverju sinni.
- 2) Vinna með ungmennum í viðkvæmri stöðu og veita þeim stuðning og leiðsögn.
- 3) Samstarf við Reykjavíkurborg og Fjölbrautaskólann í Breiðholti.
- 4) Starfsemin kynnt fyrir 16 ára og eldri í Breiðholti, í samstarfi við Fjölbrautaskólann í Breiðholti.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Aðgerðin er í framkvæmd en húsnæðisvandi hefur haft áhrif á verkefnið.

Ungmennastarfið var opið tvisvar í viku á vorönn 2025, í samstarfi við nemendafélag Fjölbrautaskólans í Breiðholti. Árið byrjaði mjög vel með góðri mætingu og dagskrá. Þegar loka varð húsnæði félagsmiðstöðvarinnar sem ungmennastarfið hafði aðstöðu í, vegna myglu, og starfið var fært í aðra tímabundna aðstöðu, dróst aðsókn verulega saman. Í október 2025 var ungmennastarfið komið með nýtt húsnæði og standa vonir til að hægt verði að þróa starfið áfram á árinu 2026.

Þrátt fyrir að húsnæðisvandi hafi markað starfsemina var þó aldrei lokað og starfsfólk vann náið með ungmennum í viðkvæmri stöðu og leiðbeindi þeim til viðeigandi þjónustu.

Reykjavíkurborg bauð hópi 17 ára ungmenna í viðkvæmri stöðu sumarstörf og fengu þannig 12 ungmenni úr ungmennastarfinu sumarstörf í hverfinu, sem styrkti líðan þeirra og stöðu.

3.1.12 Efla Flotann – flakkandi félagsmiðstöð

Lýsing: Virkt vettvangsstarf og ná til barna sem eru í viðkvæmri stöðu.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Mánaðarlegir stöðufundir félagsmiðstöðva með lögreglustjórum á höfuðborgarsvæðinu, Vesturlandi, Suðurlandi og Suðurnesjum.
- 2) Formlegt verklag fyrir samvinnu vettvangsstarfs félagsmiðstöðva.
- 3) Vinna með börnum í viðkvæmri stöðu og veita þeim stuðning og leiðsögn.
- 4) Starfa í samvinnu við sveitarfélögin, Barna- og fjölskyldustofu og lögreglu.

Staða: **Aðgerðin er í framkvæmd.**

Verkefnið gengur vel og allir árangursmælikvarðar eru uppfylltir eða í vinnslu. Aðgerðin tengist meðal annars aðgerðunum „Efla viðbragð og sýnilega löggæslu“, „Efla samfélagslögreglu“, „Innleiða svæðisbundið samráð á landsvísu“ og „Virkja foreldrastarf í umhverfi barna“.

Flotinn fundar vikulega með samfélagslögreglu á höfuðborgarsvæðinu þar sem farið er yfir stöðu síðustu viku og væntanleg mál. Samstarfið hefur gengið vel og auðvelt að ná til samfélagslögreglu á vettvangi. Einnig hefur Flotinn komið á formlegu samstarfsverklagi við nágrannasveitarfélög og situr samráðsfundi sveitarfélaga á SV-horninu ásamt fulltrúum lögregluembættu á höfuðborgarsvæðinu, Vesturlandi, Suðurlandi og Suðurnesjum.

Fastir fundir eru haldnir með lykilaðilum til að kortleggja og samhæfa verklag og laugardagsvaktir eru mannaðar í samstarfi við sveitarfélögin.

Flotinn hittir á bilinu 35-150 ungmenni á hverri vakt. Flotinn nálgast öll ungmenni, hvort sem um er að ræða alvarleg mál sem varða áhættuhegðun og hópamyndanir eða ungmenni sem eru að njóta sín í frítíma sínum. Starfið felst í því að vera sýnileg og fyrirbyggjandi á vettvangi. Einstaklingsmálum er vísað til viðeigandi félagsmiðstöðva eða barnaverndarþjónustu eftir þörfum. Áhugi félagsmiðstöðva, félagsþjónustu og barnaverndarþjónustu á samstarfi við Flotann hefur farið vaxandi.

Samstarf við sveitarfélögin, Barna- og fjölskyldustofu og lögreglu hefur verið með miklum ágætum. Flotinn hefur einnig hitt foreldra og fagfólk til að fræða og efla samstarf. Vettvangsstarf hefur byggt á handbók Reykjavíkurborgar sem var unnin af félagsmiðstöðinni Tjörninni árið 2020. Einnig hafa verið unnar leiðbeiningar sem snúa að rekstri athvarfa fyrir ungmenni á viðburðum.

Þáttur Flotans í samvinnu við samfélagslögreglu var mikilvægur þáttur í vitundarvakningu *Góða skemmtun* sem fór fram í fjórða sinn sumarið 2025. Markmið vitundarvakningarinnar er að minna á mikilvægi öruggrar og ofbeldislausrar skemmtunar, með áherslu á forvarnir, ábyrgð og góða samveru. Reykjavíkurborg var einnig með skilaboðin „Verum klár“, meðal annars í samstarfi við lögreglustjóran á höfuðborgarsvæðinu, í tengslum við Menningarnótt.²⁰

²⁰ Reykjavíkurborg. (e.d.) Verum klár. Sótt af <https://reykjavik.is/verumklar>

Til hliðsjónar eru meðal annars SSP-líkanið í Danmörku (Skole, Sociale myndigheter og Politi)²¹, Sociala insatsgrupper (SIG) og SSPF (Skole, Socialtjeneste, Politi og Fritid) í Svíþjóð²² og SLT-módelið (Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak) í Noregi²³.

Aukið samtal milli þjónustuaðila við börn í aðgerðum er í samræmi við áherslur farsældarlaganna, sem miða að því að brjóta niður múra milli þjónustukerfa. Rauði þráðurinn er að með samstarfi allra aðila, þjónustuaðila sem og barna og foreldra, náum við hvað mestum árangri í þágu farsældar barna.

3.1.13 Auka fræðslu og forvarnir – samfélagsáttak

Lýsing: Vitundarvakning um allar ólíkar birtingarmyndir ofbeldis meðal barna og skaðleg áhrif þess og úrræði sem eru í boði.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Fræðsluáætlun fyrir tímabilið apríl til desember 2025 verður mótuð og sett af stað í apríl 2025.
- 2) Viðbragðsáætlanir taki tillit til ofbeldisatvika.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Unnin var fræðsluáætlun og sett af stað vorið 2025. Rafrænir fræðslufundir undir yfirskriftinni „Tökum samtalið“ voru haldnir fyrir ólíka markhópa, þar á meðal foreldra, fagfólk í skólum og starfsfólk íþróttahreyfingarinnar. Upptökur af fundunum voru gerðar aðgengilegar sem viðvarandi fræðsluefni. Umfangsmikill vinnufundur var haldinn í október 2025 þar sem núverandi úrræði og vinna að nýju verklagi fyrir grunnskóla voru kynnt.

Unnið er að þróun samræmds verklags og viðbragðsáætlunar fyrir skóla- og frístundastarf með áfallamiðaðri og fyrirbyggjandi nálgun. Samhliða er unnið að gerð stuðningsefnis, þar á meðal aðgengilegum fræðslumyndböndum.

Samfélagsáttakið styrkti þannig samstarf lykilaðila þvert á stofnanir og stuðlaði að aukinni vitund um birtingarmyndir ofbeldis og forvarnir.

3.1.14 Virkja foreldrastarf í umhverfi barna

Lýsing: Virkja foreldrastarf í ytra umhverfi barna og veita fræðslu til foreldra á landsvísu.

Mælikvarði árangurs:

- 1) Fræðsla til foreldra óháð tungumála- og menningarbakgrunni.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

²¹ Det Kriminalpræventive råd. (e.d.). SSP-samarbejde. Sótt <https://dkr.dk/flere-/lokalt-samarbejde/ssp-samarbejde>

²² Brå (e.d.). Sociala insatsgrupper (SIG) och SSPF. Sótt af <https://bra.se/kunskapsstod/metodstod-och-verktyg/sociala-insatsgrupper-sig-och-sspf>

²³ Konfliktrådet. (e.d.). SLT-modellen. Sótt af <https://konfliktraadet.no/slt/>

Samtökin Heimili og skóli voru styrkt til að virkja foreldrasamstarf og veita fræðslu á landsvísu. Samtökin hafa gefið út *Farsældarsáttmálann*, sem er verkfæri sem byggir á því að foreldrar sameinist um sameiginleg viðmið og gildi í þágu farsældar barna. Allt efni sáttmálans má nálgast á heimasíðu Heimilis og skóla, janframt bjóða samtökin upp á stuðning og ráðgjöf við innleiðingu hans. Sáttmálinn hefur verið tekinn upp í 96 grunnskólum um allt land.

Saman hópurinn hefur starfað frá árinu 1999 og samanstendur af fulltrúum yfir tuttugu stofnana og félaga sem vinna að forvörnum. Markmið hópsins er að draga úr áhættuhegðun barna og styðja við heilbrigðan lífsstíl. Á árinu 2024 var *Saman hópurinn* styrktur til að ráða verkefnisstjóra, vefsíða hópsins endurvakin og fræðsluefni uppfært, þar með talið bæklingurinn um *18 ára ábyrgð*, *útivistartímann* og *Best saman- góð ráð til foreldra um samveru yfir sumartímann*. Áhersla var lögð á að hafa uppfært efni á sem flestum tungumálum.

3.1.15 Alþjóðlegt samvinnuverkefni um sjálfbært samfélag

Lýsing: Stuðningur við unga innflytjendur (16 ára og eldri) í gegnum skipulagt hópastarf þar sem lögð er áhersla á að þau kynnist, tengist og taki virkan þátt í samfélaginu. Janframt er leitast við að safna þekkingu á reynslu og þörfum ungmenna með innflytjendabakgrunn og stuðla þannig að valdeflingu þeirra.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Stafrænar frásagnir verða útbúnar.
- 2) Þátttakendur þjálfaðir meðal annars í tækni og handritsgerð svo að þeir geti deilt þekkingu sinni áfram.
- 3) Afurðin kynnt á samfélagsmiðlum ásamt formlegri kynningu.

Staða: **Aðgerðin er í framkvæmd.**

Í byrjun sumars 2025 var gert ráð fyrir þátttöku 12-15 ungmenna í fjölbreyttum verkefnum sem tengjast sjálfsvinnu, valdeflingu og lífsleikni, meðal annars í gegnum hópavinnu og útivist. Alls tóku 15 ungmenni þátt í verkefninu á tímabilinu maí til september 2025, þar af luku 12 þátttakendur öllum 100 klukkustundum verkefnisins. Í september 2025 var tveggja daga vinnustofa í samstarfi við skosku samtökin MoveOn, þar sem lögð var áhersla á listsköpun, tjáningu og sögugerð. Áætlað er að verkefninu ljúki í síðasta lagi haustið 2026.

3.1.16 Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins

Lýsing: Til verði samræmt verklag á landsvísu vegna skimunar fyrir ofbeldi og vanlíðan barna í grunnskólum. Að skýrar boðleiðir verði fyrir tilvísanir í úrvinnslu og meðferð vegna ofbeldis og vanlíðanar.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Samræmt verklag á landsvísu um skimun fyrir ofbeldi og vanlíðan barna í grunnskólum.
- 2) Skýrar boðleiðir verði fyrir tilvísanir í úrvinnslu og meðferð vegna ofbeldis og vanlíðanar.
- 3) Skimun fyrir ofbeldi og vanlíðan hefst í öllum grunnskólum landsins á vormisseri 2026.

Staða: **Aðgerðin er í innleiðingu.**

Þróunarverkefni hefst vor 2026 í fimm grunnskólum, en innleiðing á landsvísu er ekki hafin.

Í janúar 2025 var stofnaður vinnuhópur með hjúkrunarfræðingum frá heilbrigðisstofnunum landsins, sem sinna heilsuvernd skólabarna. Vinnuhópnum var falið að móta samræmt verklag á landsvísu vegna skimunar og skýrar boðleiðir fyrir tilvísanir í úrvinnslu og meðferð. Heilbrigðisráðuneytið (HRN) gerði einnig samkomulag við Rannsóknarmiðstöð Háskólans á Akureyri um að gera samantekt á fyrirkomulagi skimunar í nágrennalöndunum.

Vinnuhópurinn skilaði skýrslu í júní 2025, þar sem lagðar voru til sex megintillögur:

- Formleg skimun eftir ofbeldi meðal barna í 1., 4., 7. og 9. bekk.
- Stofnun miðlægs áfallateymis sem getur gripið börn strax og grunur vaknar.
- Markvisst flæði upplýsinga til skólahjúkrunarfræðinga.
- Mæling á árangri með skilgreindum mælikvörðum.
- Skimun fyrir ofbeldi í meðgöngu-, ung- og smábarnavernd.
- Efling foreldrafærni og stuðningsnets í skólum.

Lagt var til að ferlið yrði prófað á litlum skala hjá tveimur til þremur heilbrigðisstofnunum áður en það yrði innleitt á landsvísu.

Könnun meðal skólahjúkrunarfræðinga sýndi að um 70% þeirra höfðu átt samtal við barn um ofbeldi á síðustu 12 mánuðum, en margir töldu sig vanta betri þekkingu á samtalstækni og skýrara ferli um næstu skref eftir samtalið.²⁴

Áætlað er að þróunarverkefnið um skimun hefjist vor 2026, hjá Heilbrigðisstofnun Suðurlands, Heilsugæslunni í Salahverfi og Heilbrigðisstofnun Vesturlands, í samstarfi við fimm grunnskóla. Reynslan af þróunarverkefninu mun leggja grunninn að innleiðingu skimunar á landsvísu. Börn sem greinast og þurfa sérhæfða heilbrigðisþjónustu fá tilvísun til Bryndísarhlíðar, nýrrar sérhæfðar ofbeldis- og áfallamóttöku Landspítala, sem áætlað er að opni 2. febrúar 2027.²⁵ Sjá nánar aðgerð „Móta framtíðarsýn heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi (ofbeldismóttaka).“

3.1.17 Útbúa leiðbeiningar fyrir heilbrigðisstarfsfólk til að bregðast við vegna limlestinga á kynfærum barna

Lýsing: Tryggja skýra verkferla og leiðbeiningar, í samtali við forsjáraðila og rétt viðbragð í heilbrigðisþjónustu, vegna limlestinga á kynfærum barna, sem ekki eru gerðar af læknisfræðilegum ástæðum. Annars vegar með breytingu á verklagi í meðgöngu-, ung- og smábarnavernd (forvörn), hins vegar með að bæta leiðbeiningum í gæðaskjöl LSH þegar þessi mál koma upp (viðbragð). Æskilegt væri að festa í sessi það fyrirkomulag að komi upp mál sem varða

²⁴ Stjórannarráðið. (2025). Skimun fyrir ofbeldi hjá börnum. Tillaga að framtíðarferli og verkefnum. Sótt af https://www.stjornarradid.is/library/04-Raduneytin/Heilbrigdisraduneytid/ymsar-skrar/Skimun-fyrir-ofbeldi-barna_Lokaskysla.pdf

²⁵ RÚV. (2026). Nýtt áfallateymi fyrir börn í gamla Kennaraskólanum. RÚV.is. Sótt af <https://www.ruv.is/frettir/innlent/2026-02-10-nytt-afallateymi-fyrir-born-i-gamla-kennaraskolanum-466656>

limlestingar á kynfærum barna, skuli þeim beint í sama farveg og heilbrigðisþjónustu vegna kynferðisofbeldis í garð barna, það er á Neyðarmóttöku fyrir þolendur kynferðisofbeldis í Fossvogi.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Verklag frá LSH og Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu (ÞÍH) liggi fyrir í mars 2025.
- 2) HRN miðli upplýsingum til heilbrigðisstofnana á landsbyggðinni og fari þess á leit að verklag (forvörn og viðbragð) verði uppfært og kynnt á hverri stofnun.

Staða: Aðgerðinni er lokið.

Aðgerðinni telst lokið miðað við mælikvarða og tímaáætlanir. Verklag frá LSH og ÞÍH liggur fyrir.

Verklagið er aðgengilegt á vef ÞÍH. Einnig liggur fyrir eftirfarandi fræðsluefni: Yfirlit um hvað felst í limlestingum á kynfærum stúlkubarna eða kvenna²⁶. Bæklingur fyrir heilbrigðisstarfsfólk um limlestingar á kynfærum stúlkna eða kvenna – FGM²⁷. Umfjöllun um áhrif á heilsu og hvert er hægt að leita ef kona eða stúlka hefur undirgengist limlestingu á kynfærum (FGM)²⁸. Bæklingur fyrir skjólstæðinga „Er það góð hugmynd að limlesta dóttur þína?“²⁹

LSH hefur uppfært hjá sér gæðaskjöl um umskurð eða limlestingu á kynfærum barns utan heilbrigðisstofnana.

3.1.18 Uppfæra og samræma verklag hjá öllum heilbrigðisstofnunum landsins í heilbrigðisþjónustu við börn sem eru þolendur ofbeldis

Lýsing: Skýrt skipulag og verklag liggi fyrir vegna heilbrigðisþjónustu við börn sem eru þolendur ofbeldis. Fyrsta skref er að uppfæra núverandi verklag á LSH vegna móttöku barna sem eru þolendur ofbeldis. Jafnframt skal samræma verklagið milli deilda LSH og gera það aðgengilegt á vef spítalans.

Heilbrigðisstofnunum landsins verður í framhaldinu falið að innleiða uppfært verklag LSH á sinni stofnun, með tilliti til aðstöðu og mönnunar. Þannig verður

²⁶ Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu. (2025). Limlesting á kynfærum stúlkubarna/kvenna. Yfirlit. Sótt af <https://throunarmidstod.is/library/Files/Limlesting%20%20a1%20kynf%20a6rum%20st%20c3%20balkubarna%20-%20yfirlit.pdf>

²⁷ Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu. (2025). Bæklingur fyrir heilbrigðisstarfsfólk um limlestingar á kynfærum stúlkna/kvenna – FGM. Þetta þarftu að vita. Sótt af <https://throunarmidstod.is/library/Files/B%20a6klingur%20fyrir%20heilbrig%20b0isstarfs%20b3lk%20um%20limlestingar%20a1%20kynf%20a6rum%20st%20c3%20balkna.pdf>

²⁸ Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu. (2025). Áhrif á heilsu og hvert er hægt að leita ef kona/stúlka hefur undirgengist limlestingu á kynfærum (FGM). Sótt af <https://throunarmidstod.is/library/Files/%20a1%20heilsu%20og%20hvert%20er%20h%20a6gt%20a%20leita%20ef%20kona%20hefur%20undirgengist%20FGM.pdf>

²⁹ Þróunarmiðstöð íslenskrar heilsugæslu. (2025). Er það góð hugmynd að limlesta dóttur þína? Fyrir skjólstæðinga. Sótt af <https://throunarmidstod.is/library/Files/Er%20a%20g%20b3%20hugmynd%20a%20limlesta%20d%20b3ttur%20c3%20be%20adna.pdf>

tryggt samræmt viðbragð í heilbrigðisþjónustu á landsvísu við börn sem eru þolendur ofbeldis, óháð búsetu, efnahag og öðrum breytum.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) LSH var í nóvember 2024 falið að hefja vinnuna og að henni yrði lokið í nóvember 2025.
- 2) Uppfært verklag LSH verði komið í gæðaskjöl á öllum heilbrigðisstofnunum landsins vorið 2026.

Staða: Aðgerðin er í undirbúningi.

LSH var í nóvember 2024 falið að hefja uppfærslu á verklagi vegna móttöku barna sem eru þolendur ofbeldis. Stefnumótunarvinna stendur yfir og unnið er að gerð verklags, fræðsluefnis og leiðbeininga í tengslum við fyrirhugaða ofbeldismóttöku, sjá aðgerðina „*Móta framtíðarsýn heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi (ofbeldismóttaka)*“.

Vinnu við uppfært verklag verður lokið þegar reynsla af afmarkaða þróunar- eða tilraunaverkefninu, sem er hluti aðgerðarinnar „*Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins*“ – og aðgerðarinnar „*Móta framtíðarsýn heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi (ofbeldismóttaka)*“ liggur fyrir.

Í framhaldinu verður öðrum heilbrigðisstofnunum falið að innleiða verklagið með það að markmiði að það verði komið í gæðaskjöl á öllum stofnunum.

3.1.19 Útbúa fræðsluefni fyrir heilbrigðisstarfsfólk um rétt viðbrögð og verklag

Lýsing: Þróunarmiðstöð Íslenskrar heilsugæslu (ÞÍH) útbúi fræðsluefni fyrir heilbrigðisstarfsfólk þar sem farið er yfir hvað telst ofbeldi í garð barns, hver viðbrögðin (verklagið) séu og hvernig og hvenær eigi að senda tilkynningu til barnaverndar. Skýra þarf heimild heilbrigðisstarfsmanna til miðlunar upplýsinga.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) ÞÍH falið í nóvember 2024 að útbúa fræðsluefnið.
- 2) Verkefninu verði lokið í desember 2025 og afurð kynnt heilbrigðisráðuneytinu.
- 3) Fræðsluefnið gert aðgengilegt öllum heilbrigðisstofnunum landsins og hagsmunaaðilum.

Staða: Aðgerðin er í undirbúningi.

Þróunarmiðstöðinni var í nóvember 2024 falið að útbúa fræðsluefni fyrir heilbrigðisstarfsfólk um viðbrögð og verklag þegar börn verða fyrir ofbeldi. Í samræmi við ábendingar hjúkrunarfræðinga var ákveðið að fara fyrst í afmarkað þróunar- eða tilraunaverkefni – sjá aðgerðina „*Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins*“. Unnið er að gerð fræðsluefnis samhliða þeirri vinnu.

Fræðsluefnið er tilbúið. Áhersla þess er á ung- og smábarnavernd og heilsuvernd skólabarna. Fræðsluefni fyrir heilsuvernd skólabarna hefur verið búið til og verður kynnt í febrúar 2026. Einnig hefur fræðsluefni fyrir ung- og smábarnavernd verið búið til og verður kynnt á fundi í mars 2026.

Að loknum þessum kynningum verður fræðsluefnið gert aðgengilegt öllum heilbrigðisstofnunum landsins og öðrum hagsmunaaðilum á heimasíðu ÞÍH.

3.1.20 Skýra samskipti barnaverndar og heilbrigðiskerfisins um afdrif mála hjá barnavernd

Lýsing: Leitast við að tryggja samfellu í heilbrigðisþjónustu við börn sem hafa orðið fyrir ofbeldi og stytta þannig biðlista barna eftir heilbrigðisþjónustu, þar með talið geðheilbrigðisþjónustu. Sama fyrirkomulag mætti kanna varðandi miðlun upplýsinga frá barnavernd til lögreglu um þau mál sem lögregla tilkynnir.

Mælikvarði árangurs:

- 1) Í desember 2025 skal liggja fyrir tillaga að samskiptum frá barnavernd til heilbrigðiskerfis þegar heilbrigðisstarfsmenn óska eftir upplýsingum um afdrif máls hjá barnavernd.

Staða: **Aðgerðin er í undirbúningi.**

Tillaga um samskipti barnaverndar við heilbrigðiskerfi átti að liggja fyrir í desember 2025.

Frumvarp um breytingar á barnaverndarlögum fóru í Samráðsgátt stjórnvalda 13. nóvember 2025. Þar mátti finna ákvæði í 3. mgr. 20. gr. frumvarpsins um samskipti barnaverndarþjónustu við fagfólk sem tilkynnir aðstæður barns, svohljóðandi: „Ef niðurstaða barnaverndarþjónustu er að hefja ekki könnun eftir tilkynningu skv. 8. gr. skal hún upplýsa tilkynnanda um það.“

Í 4. mgr. 21. gr. gildandi barnaverndarlaga segir: „Barnaverndarþjónustu ber einnig að staðfesta við tilkynnanda að tilkynning hafi borist og gefa almennar upplýsingar um málsmeðferð vegna tilkynningar.“ Í 5. mgr. 21. gr. gildandi barnaverndarlaga segir einnig að ef fyrir liggur beiðni um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barns skuli barnaverndarþjónusta upplýsa tengilið eða málstjóra um ákvarðanir í tengslum við tilkynninguna. Í reglugerð nr. 56/2004 um málsmeðferð fyrir barnaverndarnefnd kemur fram í 3. mgr. 14. gr. að áður en tekin er ákvörðun um hvort ástæða sé til að hefja könnun er barnaverndarnefnd heimilt að afla nánari upplýsinga frá tilkynnanda og eða skoða eldri gögn sem barnaverndarnefnd hefur um barnið og forsjáaðila þess.

Rökstuðningur fyrir breytingunni í drögum að breyttum barnaverndarlögum er að reynslan af núgildandi lagaákvæði bendir til að ástæða sé til að ganga lengra til að tryggja að fagfólk hafi aðgang að mikilvægum upplýsingum fyrir skipulagningu þjónustu sem fagfólkið veitir barninu. Var því lagt til að ef niðurstaða barnaverndarþjónustu er að hefja ekki könnun eftir tilkynningu frá fagfólki skuli hún upplýsa tilkynnanda um það.

Þótt trúnaður um tilkynningar til barnaverndar og starf barnaverndarþjónustu sé mikilvægur er ekki talið að hann eigi að hafa meira vægi en aðgangur fagfólks, sem aðkomu hefur að máli barns, að upplýsingum um að barnaverndarþjónusta ætli ekki að grípa til ráðstafana í máli barns.

Áformað er að leggja fram frumvarpið á vorþingi 2026.

3.1.21 Samræma á landsvísu verklag við heilbrigðisþjónustu (skoðun og sýnatökur) þegar grunur er um að barn hafi orðið fyrir kynferðisofbeldi

Lýsing: Þegar grunur er um að barn hafi orðið fyrir kynferðisofbeldi skal leita með barnið til neyðarmóttöku LSH í Fossvogi, sem skal veita viðeigandi heilbrigðisþjónustu, sem er aðgengileg án tafar allan ársins hring.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Heilbrigðisstarfsmenn, lögregla og barnavernd á landinu öllu skulu upplýst um að í öllum tilvikum (óháð búsetu, aldri eða þroska barns) ber að leita til neyðarmóttöku LSH fyrir þolendur kynferðisofbeldis, í Fossvogi, þegar grunur leikur á að barn hafi verið beitt kynferðisofbeldi.
- 2) Kynningu fyrir öll lögregluumdæmi og allar heilbrigðisstofnanir lokið haustið 2025.

Staða: Aðgerðinni er lokið.

Nýtt sameiginlegt verklag barnaverndarþjónustu og lögreglu vegna réttarlæknisfræðilegra skoðana á LSH var gefið formlega út af BOFS í september 2024. Verklagið á við þegar rökstuddur grunur er um kynferðisbrot gegn börnum á aldrinum 0-12 ára og ákveðinn tímarammi og eða atriði eiga við (það er; óskað er skoðunar innan 72 klst. frá atvikinu, og eða barnið er með verk, óþægindi eða blæðingu frá leggöngum). Ef lengra er liðið frá atvikinu eða engin einkenni eru um áverka, vísar barnavernd málinu til læknisskoðunar í Barnahúsi, samkvæmt verklagi þar um.

Verklagið var kynnt heilbrigðisstofnunum og barnaverndarþjónustum. Ef barn á ekki heimangengt á neyðarmóttöku LSH í Fossvogi í Reykjavík, er haft samband við heilbrigðisstofnun í viðkomandi landsfjórðungi, en starfsfólk heilbrigðisstofnana mun hafa fullan aðgang að starfsfólki neyðarmóttöku til stuðnings. Verklagið hefur verið kynnt fyrir lögregluembættunum.

- Frá 1. júní 2024 til 31. desember 2024 komu 4 börn í réttarlæknisfræðilega skoðun.
- Frá 1. janúar 2025 til 16. desember 2025 komu 9 börn í slíka skoðun.

Flest barnanna voru þriggja og fimm ára þegar skoðun var framkvæmd og voru kynjahlutföllin nokkuð jöfn.

Áfram þarf að huga að sameiginlegu verklagi vegna eldri barna (12-15 ára) og ungmenna (16-18 ára) sem leita sjálf á neyðarmóttöku. Einnig sýnir reynslan mikilvægi þess að halda áfram að kynna verklag fyrir samstarfsaðilum með reglulegum hætti.

3.1.22 Móta framtíðarsýn heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi (ofbeldismóttaka)

Lýsing: Fyrsta skref í mótun framtíðarsýnar í heilbrigðisþjónustu við börn sem búa við ofbeldi er að setja á fót þjónustueiningu á LSH, sem veitir börnum sem eru þolendur hvers kyns ofbeldis viðeigandi heilbrigðisþjónustu, án tafar. Þjónustan verður þverfagleg og veitt af heilbrigðisstarfsmönnum með sérþekkingu á málefnum barna.

Mælikvarði árangurs:

- 1) Frá janúar 2026 skulu öll börn sem eru þolendur ofbeldis fá viðeigandi heilbrigðisþjónustu, sem veitt er meðal annars af sérfræðingum í málefnum barna, svo sem barnalæknum, barnahjúkrunarfræðingum og barnasálfræðingum.

Staða: Aðgerðin er í innleiðingu.

Sérhæfð ofbeldis- og áfallamóttaka LSH, Bryndísarhlíð, er í undirbúningi og áætluð opnun er 2. febrúar 2027. Móttakan verður staðsett í gamla Kennaraskólanum, við hlið Barnaspítala Hringsins, og verða þar undir einu þaki

ofbeldismóttaka barna, heimilisofbeldisteymi LSH, áfallateymi fullorðinna og nýtt áfallateymi barna. Miðstöðin er stofnuð í samstarfi við Minningarsjóð í nafni Bryndísar Klöru.

Áætlað er að skimun í grunnskólum hefjist vor 2026 með þróunarverkefni hjá Heilbrigðisstofnun Suðurlands, Heilsugæslunni í Salahverfi og Heilbrigðisstofnun Vesturlands, í samstarfi við fimm grunnskóla. Börn sem greinast og þurfa sérhæfða heilbrigðisþjónustu verður vísað til Bryndísarhlíðar eftir opnun hennar. Á meðan verða tilvísanir á grundvelli gildandi verkferla hjá Landspítala og viðkomandi heilbrigðisstofnana. Sjá aðgerð „Koma á skimun fyrir ofbeldi í grunnskólum landsins“.³⁰

3.1.23 Auka stuðning við 1., 2. og 3. stigs þjónustu í öllum sveitarfélögum vegna farsældar

Lýsing: Mæta kostnaði sveitarfélaga vegna innleiðingar laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna nr. 86/2021 svo tryggja megi viðeigandi þjónustu við börn sem þurfa þjónustu á fyrsta, öðru eða þriðja stigi.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Styrkir til sveitarfélaga auglýstir fyrir byrjun júní 2025.
- 2) Upplýsingar um stöðu þjónustu sem styrkur var veittur til skulu liggja fyrir í desember 2025.
- 3) Styrkþegar skili stöðuskýrslu um verkefnin sem voru styrkt og um árangur þeirra fyrir lok ágúst 2026.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Styrkir til sveitarfélaga vegna farsældar barna voru auglýstir af mennta- og barnamálaráðuneytinu þann 30. maí 2025. Styrkjunum er ætlað að mæta kostnaði sveitarfélaga vegna innleiðingar laga um samþætta þjónustu í þágu farsældar barna, sérstaklega til að tryggja viðeigandi þjónustu á fyrsta, öðru og þriðja stigi.

Alls bárust 119 umsóknir frá 37 sveitarfélögum, með aðkomu fjölda annarra sveitarfélaga og haghafa, svo sem lögregluembættar, íþróttfélaga og félagasamtaka. Sérstaklega var horft til verkefna sem byggðu á víðtæku samstarfi við nærliggjandi sveitarfélög með áherslu á forvarnir og snemmtæka íhlutun. Alls fengu 14 sveitarfélög styrki fyrir 15 verkefni. Úthlutað var tæpum 500 m.kr. þann 11. nóvember 2025.

Eitt stærsta verkefnið sem hlaut styrk var verkefnið Bráða- og viðbragðsteymi vegna ofbeldis meðal barna, samkvæmt umsókn Reykjavíkurborgar í samstarfi við BOFS og Lögreglustjóran á höfuðborgarsvæðinu. Teymið verður þverfaglegt og miðlægt fyrir öll sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu og á að virkjast innan 24 klukkustunda þegar ofbeldismál barna á aldrinum 10-18 ára koma upp. Verkefnið felur einnig í sér eftirfylgd, stuðning við skóla og handleiðslu. Háskóli Íslands mun annast mat á verkefninu í samvinnu við viðbragðsaðila og foreldra.

³⁰ Landspítali. (2026). Sérhæfð ofbeldis- og áfallamóttaka verður opnuð innan Landspítala. Ísland.is Sótt af: <https://island.is/s/landspitali/frett/serhaefd-ofbeldis-og-afallamottaka-verdur-opnud-innan-landspitala>

Meðal annarra verkefna sem hlutu styrk var verkefnið *FORNOR* sem leitt er af sveitarfélaginu Skagastönd, í samstarfi við önnur sveitarfélög á Norðurlandi vestra. *FORNOR* er verkefni sem snýr að innleiðingu sameiginlegrar forvarnaáætlunar á svæðinu.

Akureyri hlaut styrk fyrir verkefnið *Fjölskylduþjónusta Norðurlands eystra*. Verkefnið miðar að því að efla farsæld barna og fjölskyldna með snemmtækri, samþættri og fjölskyldumiðaðri þjónustu sem byggir á norskri fyrirmynd. Úrræðið er tímabundið stuðningskerfi sem tekur á fjölbreyttum áskorunum í lífi barna og felur meðal annars í sér barnasmiðjur, fjölskyldumeðferð og eftirfylgni í allt að 12 mánuði.

Reykjanesbær hlaut styrk vegna verkefnisins *Ávísun á farsæld á Suðurnesjum*. Verkefninu er ætlað að tryggja snemmtæka íhlutun og samþættan stuðning við börn og ungmenni. Verkefnið byggir á skimun skólahjúkrunarfræðinga, teymi annars fagfólks og nýju kerfi ávísana á frístundir, félagsfærni og geðheilbrigðisúrræði. Markmiðið er að bregðast tímanlega við stuðningsþörf, efla þátttöku og vellíðan barna og koma í veg fyrir að þau falli á milli kerfa.

Alls sóttu 8 sveitarfélög um styrk vegna verkefnisins Heillaspor, sem er heildræn nálgun til að styðja við farsæla þátttöku barna í skóla- og frístundastarfi. Miðstöð menntunar og skólaþjónustu veitir faglega handleiðslu og stuðning við innleiðingu á verkefninu og fengu sveitarfélögin öll styrk vegna þess.

3.1.24 Styðja við innleiðingu framkvæmdaáætlunarinnar í barnavernd 2023-2027

Lýsing: Framkvæmdaáætlun í barnavernd, 2023-2027, á að styrkja stoðir barnaverndarkerfisins með samræmdum hætti til að vernda börn betur gegn ofbeldi og vanrækslu.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Staða innleiðingar aðgerða sem settar hafa verið af stað 2024, 2025 og 2026.
- 2) Samantekt um stöðu aðgerða í lok árs 2026.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Mennta- og barnamálaráðuneytið (MRN) leiðir starfshóp með það hlutverk að fylgja eftir framkvæmdaáætlun í barnavernd fyrir árin 2023-2027, með þeim 14 verkefnum sem í henni eru. 10 verkefni eru í vinnslu, 3 í bið og ákveðið hefur verið að sleppa einu verkefni. Innleiðing er hafin á helstu forgangsverkefnum.

Heildarendurskoðun og lagasetning

Heildarendurskoðun barnaverndarlaga, undir ábyrgð mennta- og barnamálaráðuneytisins, er í vinnslu. Frumvarpið hefur verið kynnt í Samráðsgátt og er áformað að leggja það fram á vörðing 2026. Víðtækt samráð hefur farið fram, meðal annars við BOFS, önnur ráðuneyti, starfsmenn barnaverndarþjónustu hjá sveitarfélögum og börn.

Meðferðarúrræði og fóstur

BOFS hóf innleiðingu á fjölskyldumiðaðri hugrænni atferlismeðferð, FM-HAM (e. Combined parent-child cognitive behavioral therapy) í janúar 2025. Handleiðslu meðferðaraðila FM-HAM lauk í desember 2025, sem gerir þeim kleift að sækja framhaldsnám til að gerast leiðbeinendur. Flest mál krefjast tveggja

meðferðaraðila sem vinna saman með barninu og foreldrum. Á árinu 2025 var starfandi eitt teymi með tveimur sérfræðingum. Fyrir liggur að bæta við öðru teymi til að mæta eftirspurn og efla þjónustuna og er lagt upp með að það gerist á fyrstu mánuðum ársins 2026.

Eftir yfirferð og mat á Functional family therapy (FFT) úrræðinu var ákveðið að ráðast ekki í innleiðingu þess hjá BOFS. Ástæðan er meðal annars mikið álag á starfsemi BOFS í kjölfar lokunar á meðferðarheimilinu Lækjarbakka og brunans á neyðarvistun Stuðla. Auk þess leiddi mat á FFT-úrræðinu í ljós að það myndi ekki bæta þjónustuna umfram það sem nú þegar er í boði með MST-fjölkerfameðferðinni.

Í janúar 2026 hófst tilraunaverkefni hjá BOFS, í samstarfi við Félagsþjónustuna í Reykjavík, þar sem starfsmenn félagsþjónustu geta sótt um MST meðferð í samstarfi við barnaverndina. Ef tilraunaverkefnið gengur vel er gert ráð fyrir að það verði útfært til annarra sveitarfélaga, til að tryggja aðgengi að meðferðarúrræðinu MST fyrir, en ákall hefur verið frá félagsþjónustum sveitarfélaga um að úrræðið geti einnig komið til í tengslum við 2. stigs farsældarþjónustu hjá ungmennum á aldrinum 12-18 ára.

Verkefnið um innleiðingu meðferðarfósturs er í vinnslu hjá fósturteymi BOFS, þótt það hafi ekki verið fullfjármagnað. Markmið þess er að efla handleiðsla til fósturforeldra, auk þess að þróa þekkingu og fræðslu sem nýtist öllum fósturforeldrum. Ný stöðugildi hafa verið nýtt í undirbúning, þar á meðal við þróun vinnulags, greiningu markhópa og mótun verkfæra fyrir handleiðslu. Fræðsluefni er nú aðgengilegt í rafrænu formi og er bæði nýtt sem fræðsla fyrir verðandi fósturforeldra og sem endurmenntun fyrir starfandi fósturforeldra. Stefnt er að því að undirbúningi og útfærsla á handleiðslu ljúki 1. september 2026.

Verklag og gæðamál í barnaverndarþjónustu

Formleg innleiðing á verklagi og hugmyndafræði Merkis um öryggi (*Signs of Safety* - SofS) hófst í maí 2025 og er í fullri vinnslu í samstarfi við ELIA heimssamtök SofS. Verkefnið er fjármagnað af MRN, en til viðbótar var sótt um styrk frá Starfsþróunarsetri háskólamanna, sem meðal annars er nýttur í að halda námskeið. Upphafsráðstefna SofS hér á landi var haldin í september 2025 og í kjölfarið var haldið tveggja daga grunnnámskeið fyrir allt starfsfólk barnaverndar og málstjóra farsældar í félagsþjónustu. Framhaldsnámskeið verða haldin í febrúar og mars 2026. Að auki fer nú fram regluleg handleiðsla fyrir stjórnendur og leiðtoga í barnavernd og félagsþjónustu á vegum ELIA.

Lagt er upp með að á tímabili framkvæmdaáætlunar í barnavernd 2023-2027, verði unnið að gerð og útgáfu gæðaviðmiða í barnaverndarþjónustu, í víðtæku samráði við viðeigandi hagsmunaaðila í málaflokknum. Gæða- og eftirlitsstofnun velferðarmála (GEV) vinnur nú að drögum að verkefna- og kostnaðaráætlun, áætlað er að vinnunni ljúki í mars.

Endurskoðun verklags vegna móttöku og þjónustu við fylgdarlaus börn er í vinnslu og á lokametrunum. Vinnan er flókin og hefur meðal annars leitt í ljós þörf á samræmingu milli ólíkra lagabálka, sérstaklega til að tryggja að ólík kerfi sem koma að málaflokknum geti unnið saman á skilvirkkan hátt.

Verkefnið um rannsóknir á sviði barnaverndar er að hluta til fjármagnað. BOFS hefur sett á fót tölfræði- og rannsóknarteymi með þremur stöðugildum. Teymið

sinnir vinnslu og greiningu tölfraðilegra gagna á sviði barnaverndar og farsældar barna.

Annað

Verkefni í framkvæmdaáætlun sem eru í bið eru; innleiðing Málavogar í barnavernd, aukin fræðsla fyrir börn um hlutverk barnaverndar og könnun á alvarlegum atvikum tengdum börnum.

Húsnæðisverkefni vegna miðstöðvar fyrir þjónustu í þágu farsældar barna og nýs meðferðarheimilis á höfuðborgarsvæðinu eru bæði í vinnslu.

Horfur og framhald

Starfshópurinn sem MRN leiðir fundar tvisvar á ári og er áætlað að þriðji fundur verði haldinn í ágúst 2026, þar sem staða verkefna verði yfirfarin og endurmetin. Áfram verður lögð áhersla á að ljúka formlegri innleiðingu árangursríkra aðferða og verklags, þar á meðal *Signs of Safety*, FM-HAM og heildarendurskoðun á barnaverndarlögum. Jafnframt þarf að fara sérstaklega yfir þau verkefni sem eru í bið og taka ákvörðun um næstu skref.

3.1.25 Samhæfa aðgerðir gegn ofbeldi og móta stefnu til framtíðar

Lýsing: Tryggja miðlæga yfirsýn yfir verkefnið, söfnun og úrvinnslu gagna, samvinnu og samþættingu aðgerða.

Mælikvarðar árangurs:

- 1) Kortlagning á umfangi og eðli ofbeldis meðal barna, tíðni ofbeldisbrota, orsökum og ferli mála
- 2) Mánaðarlegir fundir aðgerðahóps
- 3) Reglulegar skýrslur um framvindu aðgerða, til þeirra ráðherra sem standa að aðgerðaáætluninni.

Staða: Aðgerðin er í framkvæmd.

Aðgerðarhópurinn hefur fundað mánaðarlega. Einnig hefur stýrihópur ráðuneyta með formanni aðgerðahópsins fundað mánaðarlega.

Gefin voru út stöðumöt, í júní og október 2025, með kortlagningu á umfangi og eðli ofbeldis meðal og gegn börnum, tíðni ofbeldisbrota og orsökum og ferli mála.

Niðurstöður stöðuskýrslu aðgerðahópsins í mars 2025 voru kynntar fyrir ráðherrum sem standa að aðgerðaáætluninni.

Síða aðgerðahópsins á vef Stjórnarráðsins er uppfærð reglulega með fréttum af aðgerðum og sett hefur verið upp mælaborð yfir aðgerðirnar á vefnum.

